ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 январдан чиқа бошлаган

№ 154 (8. 096) ◆ 1992 йил 6 август, пайшанба ◆ Нархи 2 сўм.

Мустақиллик байрамининг эмблемаси

Дунёда ўзини мустақилман деб билган жамики мамлакатнинг ўзига хос халқи, қиёфаси, овози ва ўрни бор. Хайриятки, ота юртимиз Ўзбекистон ҳам ана шундай саодатманд мамлакатлар қаторидан жой олди. Унинг меҳнаткаш халқи, олам харитасида муносиб ўрни, жаҳон минбарида муносиб овози бор эди. Бунинг тимсоли — ўз миллий герби, миллий байроғи ва фахрисига эга.

Биринчи сентябрда истиқлолимизнинг илк бор байрам қилинмоқ. Шодиёнанинг «Мустақиллик, тинчлик ва ҳамкорлик» шиори остида ўтиши унга теран мазмун, чексиз улуғворлик бағишламоғи табиий.

Байрам нишонига тикилиброқ қаранг. Унда сиз Ватанимиз байроғининг, гербининг, истиқлолининг тимсолини кўрасиз. Ҳар биримиз бу қадим юртга, ватанга, азоблар нурга туғилган истиқлолга муносиб бўлайлик!

1 сентябрь — Ўзбекистон Республикасининг Мустақиллик куни

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

⊙ «Уздундробит» ўзбек-америка қўшма корхонаси Тошкент шаҳридаги 34-автомат телефон станцияси биносида нодир автомат телефон станцияси тизимини тиклашга киришди. Ўзбекистонлик алоқачиларнинг шериги бўлган Американинг «Интернэшнл компьюникейшн груп» фирмаси икки миллиондан ортиқ доллар қийматидаги жиҳозларни Финляндиядан сотиб олди ва уни Тошкентга келтирди. Финляндия ва Санкт-Петербургдан келган бир гуруҳ тикловчилар тошкентлик мутахассислар билан ишга киришдилар.

⊙ Андижон вилоятига иқтисодий алоқалар ўрнатиш ва қўшма корхоналар ташкил этиш мақсадида келган Франциянинг «Тростос» фирмаси президенти Жонкардо Пачетти бошлиқ бир гуруҳ мутахассислар Булоқбошида биринчи навбати ишга туширилган янги ипак-йигирув фабрикасида бўлдилар. Улар корхонанинг иши ва истиқболи билан танишиб, бу ерда қўшма корхоналар очиш истагини билдирдилар.

⊙ Тошкентда «Диёр» фирма савдо акционерлик уйининг дастлабки валюта дўкони очилди. Дўкон ғарб услубида безатилган бўлиб, пештахталаридаги тақчил моллар кўзни қувонтиради. Бу савдо уйи фақат тижорат фаолияти билан чекланиб қолмайди. Бу ерда ҳозирнинг ўзидаёқ бир неча кичик корхона ташкил этилган. Уларнинг вазифаси — саёҳат бизнеси, меҳмонхоналар қуриш, томошахоналар ташкил этишдир.

⊙ Самарқанд вилоят касаба уюшмалари кенгаши қошида ишбилармон аёллар ассоциацияси тузилди. Уюшма ишбилармон хотин-қизлар ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя қилишни, уларнинг фаолияти учун кенг имконият яратиб беришни ўз олдига вазифа қилиб қўйган.

⊙ Урганчда биринчи хусусий тижорат дўкони ўз эшикларини очди. Савдо фахрийси, нафақахўр Ю. Ёқубов кўҳна шаҳарда бу дўконга асос солди. У банкдан қарз олиб катта оиласининг аъзолари билан 240 квадрат метр майдонга эга бўлган дўкон қурди. Харидорлар бу ердан радиотоварлар, атторлик буюмлари, газламалар, кийим-кечаклар ва бошқа маҳсулотларни сотиб олмоқдалар.

⊙ Тошкентда халқ севган буюк санъаткор Юнус Ражабийнинг уй-музейини очишга тараддуд кўрилмоқда. У яшаб ижод этган хонадонда музей бунёд этиляпти. Юнус Ражабийнинг серқирра ҳаёти ва фаолиятини ҳикоя қилувчи турли-туман материаллар уй-музейга қўйилади.

ҲАМДЎСТЛИКДА

⊙ Грузиянинг бутун ҳудудида фавқулодда ҳолат бекор қилинди. 31 июль кунидан, яъни республиканинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул этилган кунидан бошлаб шундай хайрли қадам қўйилди. Эндиликда ана шу кун Грузияда Миллий яраш куни деб ҳисобланади. Давлат кенгашининг манифестига биноан 6 январь куни ҳокимиятга қарши бош кўтарган шахслар, шунингдек 24 июнь куни Грузияда давлат тўнтаришига уринишда қатнашган шахслар авф этилади.

⊙ Афсонавий уруш қатнашчиси, икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони Талғат Бегелдинов 70 ёшга кирди. Унинг номини Қирғизистонда, балки унинг ташқарисида ҳам катта ифтихор билан тилга олишади. Талғат Екубекович ҳамон сафда. У Қирғизистон республика жамғармасига етакчилик қилмоқда. Республика ҳарбийлари уруш қаҳрамонининг туғилган куни билан табриклаб, Бишкекдаги ҳарбий мактаб-интернатига унинг номини берди.

⊙ Запорожье автомобилсозлари ишлаб чиқараётган жажжи «Таврия» ЗАЗ-1102 автомашиналари нарх-навонинг юксалишига дуч келмоқда. Бундан буён уларнинг нархи 350 минг сўм бўлади. ЗАЗ-968М модели 138 минг сўм бўлади. «Жигули» машиналарининг нархи оширилганини эса хабар қилган эдик.

⊙ Брянск шаҳридаги 2-туғруқхонада кейинги икки кун ичида олтита чақалоқ ўлди. Дорихоналардан бирида тайёрланган сифатсиз глюкоза чақалоқлар ўлимига сабаб бўлган деб ҳисоблашмоқда. Бу ишқор 14 та чақалоққа ишлатилган экан.

ХОРИЖДА

⊙ Ироқ ислом мамлакатларини Босния ва Герцеговина ислом аҳолисининг сербларнинг ҳужумларидан муҳофаза қилиш учун ҳарбий кучни қўллаш хусусидаги масалалар юзасидан зудлик билан учрашув ўтказишга даъват этди.

⊙ ГДРнинг собиқ маориф вазири Маргот Хонеккерга нисбатан болаларни ўғирлаганликда айб қўйилди. Мюнхен адвокатининг хабарига кўра, у ўз қилмиши учун нафақат сиёсий жиҳатдан, балки шахсан жавоб бериши керак.

ДЭУ КОРПОРАЦИЯСИ РАҲБАРИЯТИ БИЛАН УЧРАШУВ

СУРАТДА: қабул пайти.

Р. НУРИДДИНОВ (ЎзА) олган сурат.

● Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов 4 август куни Жанубий Кореядаги йирик ДЭУ корпорациясининг раиси Ким У-Жунни қабул қилди. Дўстона ва амалий вазиятда ўтган суҳбат чоғида икки томонлама, ўзаро манфаатли ҳамкорлик масалалари тилга олинди.

Корпорациянинг Ўзбекистонда қўшма корхона барпо этиш нияти иккала мамлакат ўртасидаги амалий ва дўстона муносабатларни мустаҳкамлашга кўмаклашиши таъкидланди. Жумладан, ДЭУ келгуси йилнинг декабрь ойидаёқ Андижон вилоятида уч турдаги автомобиллар чиқаришни бошламоқчи. Улар орасида қишлоқ жойлар учун мўлжалланган икки хил ихчам юк автомобили бор. Бу автомобиллар беш юз килограмм ва 1,5 минг килограмм юк торта олади. Бу автомобилларнинг фазилатлари шундаки, яхши юради, кам ёнилғи сарфлайди. Аммо Ўзбекистонда машина ишлаб чиқаришни ўзлаштиришдан илгари ДЭУ кредит ҳисобига республикамизга тахминан мингта шундай машинани яқин ойлар ичидаёқ етказиб беради. Уларга хизмат кўрсатиш учун Тошкент ва Фарғонада Жанубий Корея автомобилларига техника хизмати кўрсатиш сервис пунктлари ажратилади. Бир гуруҳ ўзбекистонлик мутахассисларнинг Корея Республикасига бориб, ДЭУ автомобиль заводида стажировкадан ўтиши мўлжалланмоқда.

Бундан ташқари Тошкентдаги йирик саноат корхоналарида жаҳон андозаларига жавоб берадиган телевизор ва магнитофонлар ишлаб чиқариш бошланди, автомобиллар ишлаб чиқариш учун ускуналарни кўплаб тайёрлаш йўлга қўйилмоқда. Масалан, ҳозир ҳар кеча-кундузда уч юзтага яқин теле ва видеоаппаратлар комплекти йиғилаётган бўлса, яқин орада бу рақам ўн баравар ортади. Шундай қилиб, республика бозори аста-секин юқори сифатли маиший аппаратлар билан тўлиб боради. Табиийки, дастлабки пайтда бундай маҳсулотларнинг нархи анчагина қиммат бўлади. Шу ўринда ишлаб чиқарилаётган маҳсулот таннархини пасайтириш устида мунтазам иш олиб бораётган жанубий кореялик ишбилармонларнинг тажрибаси ишлаб чиқарувчиларимизга бебаҳо кўмак беради.

Бўлиб ўтган учрашувда республика Президенти ўзаро манфаатли ҳамкорлик Ўзбекистон билан ДЭУ корпорацияси ўртасидаги амалий муносабатларни янада ривожлантиришнинг кафолати эканлигини таъкидлади. Ўз навбатида Ким У-Жун ДЭУ мустақил республика иқтисодиётини ривожлантириш учун катта сармоя сарфлашга тайёр эканини айтди. Бу Ўзбекистон Президентининг Корея Республикасига яқинда қилган расмий ташрифи якунларига тўла мос келади.

Жанубий Кореядаги ДЭУ корпорациясининг раҳбарияти И. А. Каримовнинг Самарқанд билан Бухорога танишув сафари қилиш ҳақидаги таклифини мамнуният билан қабул этди.

Учрашувда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов, вазирликлар ва идораларнинг раҳбарлари иштирок этдилар.

(ЎзА).

** Шаҳримиз районлари байрам тараддудида*

МУНОСИБ КУТИБ ОЛАМИЗ

Ҳаммамиз орзиқиб кутаётган кун — Ўзбекистон Республикасининг Мустақиллик кунига республикамиз пойтахтида алоҳида тайёргарлик ишлари кетмоқда. Чунки асосий байрам тадбирлари гўзал пойтахтимизда ўтказилади. Унда ҳамма-ҳамма, диёримизда яшаб меҳнат қилаётган турли миллатга мансуб кишилар, байрам муносабати билан Тошкентга келадиган қадрли ва азиз меҳмонларимиз қатнашади. Шу боисдан байрам тантаналарига алоҳида тайёргарлик кўриш ҳар биримизнинг шарафли ва масъулиятли бурчимиздир. Шундай экан, шаҳримиз районларида бу шонли санага қандай тайёргарлик ишлари кетмоқда, районларнинг чиройи ана шу байрам кунлари қандай бўлади? Бугундан бошлаб «Тошкент оқшоми» газетаси ўз саҳифаларида пойтахтимиз районларида Мустақиллик кунига кўрилаётган тайёргарлик ишларидан ўз муштарийларини хабардор этиб боради.

Осимхон АЛИХУЖАЕВ,

Акмал Икромов район ҳокимининг биринчи ўринбосари.

РАЙОНИМИЗ аҳли Ўзбекистон Республикаси учун энг буюк ҳисобланган байрам — Мустақилликнинг бир йиллигини зўр кайфият ва муносиб меҳнатлари билан кутиб олиш учун сидқидилдан ҳаракат қилмоқда. Бу тадбирни намунали ўтказишда мутасаддиликни район ҳокимлиги ўз бўйнига олган. Шу муносабат билан 17 июлдаёқ Ўзбекистон Республикасининг Мустақиллик кунини кутиб олиш ҳақида қарор қабул қилганмиз. Район ҳудудидаги маҳалла ва мавзеларда катта тадбирларни режалаштирганмиз.

Қурилиши ниҳоясига етиб қолган стоматология поликлиникасини байрам арафасида ишга туширмоқчимиз. Юсуф Саккокий маҳалласи марказидаги жамоат даргоҳини таъмирлаш ишлари ниҳоясига етиб қолди. Бу ерда маҳалла оқсоқоллари ва қариялар учун чойхона, хотин-қизлар ва маҳалла комитетлари учун хоналар ишга туширилади. Яна шу кезларда йўлга қўйилган хайрли ишлардан бири Фарҳод бозорини кенгайтириш тадбирини бошлаб юборилганидир.

Ҳудудимизда ободонлаштириш ишларига доим эътибор билан қаралган. 1 июлдан ободонлаштириш икки ойлиги ташкил қилинган. Суғориш тармоқлари тозаланаяпти. Тоза ҳаво манбаи бўлмиш дарахтлар оқланаяпти, каллакланаяпти, йўллар таъмирланаяпти. Кейинги икки йил ичида районимиз ҳудудида 26 километрлик канализация тармоқлари ўтказилган. Бу шаҳар миқёсида ҳам катта кўрсаткичдир.

Байрам куни яқинлашгани сари ўтказиладиган тадбирлар сони ва қамрови кенгайиб боради. Ҳамма корхона ва ташкилотларда 20 августдан 1 сентябргача байрам муносабати билан тантаналар ўтказилади. Унда уруш ва меҳнат фахрийлари, ишлаб чиқариш илғорлари фахрий ёрлиқлар ва қимматли совғалар билан тақдирланадилар. Фарҳод, Турсунқулов, Лутфий, Уйғур, З. Саид, «Тўқимачи» каби марказий кўчалар ранг-баранг қилиб безатилиши ва республикамиз ҳаёти ҳамда бугунги кун нафасини ифодаловчи 25 та панно осиб қўйилиши мўлжалланмоқда. Райондаги барча кўчаларга, майдонларга, истироҳат боғларига ҳур Ўзбекистон Республикасининг 500 та байроғи осиб қўйилади.

Ўзбекистон Республикасининг Мустақиллик куни — 1 сентябрда ўтказиладиган байрам тўйига тайёргарлик алоҳида эътибор билан олиб борилмоқда. Байрам тўйи район маркази — А. Икромов ҳайкали бино бўлган майдондаги тантанали очилиш маросими билан бошланади. Кейин бу ерда болалар боғчалари ва мактаб ўқувчиларининг санъат дасталари, болалар ижодиёти саройининг бадиий ҳаваскорлик жамоалари, Жаҳон тиллари университетининг ҳаваскорлик тўгараклари ҳамда бошқа шу каби кўп санъат жамоалари концертлар берадилар. Яна кўпгина санъаткорларнинг чиқишларидан сўнг бу ерда райондаги спортчиларнинг маҳоратлари намойиш этилади, болалар учун ҳар хил спорт ўйинлари ташкил қилинади. Мустақиллик тўйи А. Икромов номли истироҳат боғида, маҳаллаларда ва мавзеларда тантана билан ўтказилади. Маросим давомида Хитой билан ҳамкорликда ишлаётган «Тошинтерм», «Чевар» корхоналари, заргарлик буюмлари заводи, «Прогресс» ишлаб чиқариш бирлашмалари ва кооперативлар тайёрлаётган халқ истеъмол моллари кўргазмаси ташкил қилинади. Кўргазма савдо байрамолди ва байрам куни амалга оширилади. Байрам куни шоду хуррамлик билан бирга ёлғиз қариялар, ногиронлар, уруш фахрийлари ва моддий томондан қийналганларнинг кўнглини олишни ҳам назардан четда қолдирмаганмиз, бу хайр-саховат учун қўлдан келган ҳаракатни қилаяпмиз.

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллиги — бу халқ байрамидир. Шу ўринда улкан ўзбек адиби Чўлпоннинг «Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир» деган сўзлари эсимга тушиб кетди. Юртимизда биринчи марта нишонланадиган бундай катта байрамни ўтказишда район ҳокимлиги аввалambор халққа суянади. Умид қиламизки, районимиз меҳнат аҳли Мустақиллик кунини муносиб кутиб олади.

** Тошкент шаҳар Ҳокими ҳузуридаги Маслаҳат кенгаши мажлисидан*

⊙ Шу йил 4 август куни бўлиб ўтган Маслаҳат кенгашининг мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг 15 июндаги 216-р сонли фармойиши қандай бажарилаётганлиги тўғрисидаги масала муҳокама қилинди.

УЙ ТЎЙЛАРИ ЎТКАЗИЛАДИ

«Тошкент оқшоми» газетасининг шу йил 24 июнь сонида ҳукуматимиз 1988—1991 йилларда қурилиши бошланган, биринчи бадалларини тўлаб қўйган, лекин қурилиш қимматлашиб кетганлиги оқибатида ҳанузгача уй тўйларини нишонлай олмаган уй-жой ширкати пайчиларига тўлов тўлаш имкониятини топганлиги айтиб ўтилган эди. Ана шу фармойишга биноан уй-жой ширкатлари бинолари қурилиши қимматлашган уйларнинг 70 фоизини қоплаш учун тўлов тўланади. Бу уйларни молиявий жиҳатдан таъминлаш ҳисоби 1992 йилнинг 1 январида очилган эди. Шаҳар бўйича ана шундай уйларнинг сони 62 тадир. Хўш, буларнинг қурилиши бугунги кунда қай тарзда олиб борилмоқда?

Тошкент шаҳар Ҳокимининг ўринбосари, қурилиш-инвестиция мажмуининг раҳбари Б. Қ. Алиев ана шу масала юзасидан ахборот берди. У ўтган давр ичида районлардаги барча уй-жой ширкатлари тугатилганлигини, «Фароис» фирмаси ташкил этилиб у фаолият юритаётганлиги, бу фирма буюртмачи вазифасини амалга ошираётганлигини таъкидлади. Тўлов ёрдами берилган пайчилар билан шартномалар тўлалигича қайтадан тузилди. Қурилаётган бир қатор уй-жой биноларини бир мунча тайёр ҳолга келиб қолган уйлар билан алмаштириш масаласи қараб чиқилди. Ана шу уйлар қурилишини тезлаштириш мақсадида «Главташкентстрой» раҳбарлиги коллегия мажлисларини ўтказди. Унда бош бошқарманинг барча бўлинмалари раҳбарлари уй-жойлар қурилишини одамлар ва моддий ресурслар билан таъминлаш мажбуриятини олдилар, ишни 2—3 сменада ташкил этишни айтдилар, уйларни тезроқ фойдаланишга топшириш мажбуриятини олдилар. Бироқ ўтказилган таҳлиллар қурилишларнинг аҳволи «Главташкентстрой» томонидан қабул қилинган чора-тадбирлар етарлича эмаслигини кўрсатди. Умумий майдони 346 минг квадрат метрни ташкил этувчи 62 та турар жой биносидан йил бошидан бери бор-йўғи 75,2 квадрат метр умумий майдонга эга бўлган 15 та уй фойдаланишга топширилган. Бу 21,7 фоизни ташкил этади, холос. Қурилиш суръатларининг ўсиши бош бошқарма бўйича унчалик сезиларли даражада эмас, айрим трестлар бўйича эса ҳатто қурилиш суръати пасайиб бормоқда. Кўрилган чора-тадбирлар ҳозирча Вазирлар Маҳкамаси фармойишининг бажарилишини таъминламаётир.

Маслаҳат кенгаши «Главташкентстрой» ва унинг трестлари раҳбарларининг ҳисоботларини эшитди. Таклиф этилган тадбирларни инобатга олган ҳолда Тошкент шаҳар Ҳокимининг айтиб ўтилган турар жой биноларини белгиланган муддатда фойдаланишга топшириш мажбуриятини юклайдиган қарори қабул қилинди. Ушбу қарорда унинг бажарилишини мунтазам равишда назорат қилиб бориш белгилаб ўтилган.

Маслаҳат кенгашининг мажлисида шу йилнинг учинчи кварталида турар жой фондини тақсимлаш тўғрисидаги, корхоналар ва ташкилотларга қурилиш объектлари учун ер участкалари ажратиш ҳақидаги масалалар ва бошқа масалалар ҳам қараб чиқилди.

Мажлисни Тошкент шаҳар Ҳокими Атҳамбек Фозилбеков олиб борди.

ПУЛНИ ПУЛ ТОПАДИ

«ЎЗПЛАСТИТАЛ» ўзбек-итальян қўшма корхонасининг Камол ота Турк кўчасида қурилаётган савдо марказининг қурилиши айни авж оладиган паллага етди. Ер кавлаш ишларини бажарган техника куни кеча қурилишдан олиб кетилди. Энди навбат бунёдкорларга.

Давлат қурилиши объектларидан фарқли ўлароқ, қўшма корхона усталари ўз ишларини тез ва соз бажаришга ўрганган кўринадилар. Шуни ҳисобга олган ҳолда савдо марказининг биноси яқин кунларда фойдаланишга топширилади.

Умуман ишлаб чиқаришдан тушган даромадни омилкорлик билан ишлатиш борасида «Ўзпластитал»дан ўрнак олса арзийди. Зеро бино, яъни кўчмас мулкнинг баҳоси ҳеч қачон қадрсизланмайди.

Комил НУРМУҲАМЕДОВ.

Мусиқа яратган ўқувчилар

ТОШКЕНТ давлат консерваториясининг композиция кафедраси мазкур олий мусиқа мактабининг етакчи педагогик гуруҳларидан бири ҳисобланади. Кафедра умидли ёш истеъдодларга ҳар томонлама кўмак бериб келмоқда.

Жамоа ташаббуси билан яқинда ўтказилган ўқувчи-бастакорлар ижодининг биринчи кўрик-танлови кўпчиликни мамнун этди. Бу тадбир Ўзбекистон бастакорлари сафи истеъдодли ёшлар ҳисобига кенгайиб бораётганини кўрсатди.

Ўқувчи-бастакорларнинг мазкур жиддий ижодий синовида қатнашган деярли барча умидли ёшлар муносиб тақдирланди. Оҳангларга бой ва мазмунли мусиқалар яратган Успенский номли мусиқа мактабининг 11-синф ўқувчиси Д. Каримова биринчи ўринни эгаллашга сазовор бўлди. Д. Қурбонов, П. Медюяновалар эса иккинчи ва учинчи даражали мукофот билан тақдирландилар.

Али АКБАРОВ.

«Алиқамбар» куйи асосида

СИЗ «Алиқамбар» куйини тинглаганмисиз? Ғоят таъсирчан ва оҳангларга бой бу мусиқа асар кўп йиллардан бери тингловчилар томонидан зўр ҳаяжон билан тинглаб келинмоқда. Қадимий ва миллий кўҳна куй яқинда юзага келган йирик мусиқа асари учун асос бўлиб хизмат қилди. Гап шундаки, таниқли бастакор Матниёз Юсупов «Алиқамбар» куйи заминида бир опера яратишни кўпдан бери орзу қилиб келарди. Ниҳоят унинг бу ижодий изланиши ниҳоясига етди. Янги опера ҳам «Алиқамбар» деб номланди. Уни Алишер Навоий номли ўзбек давлат академик Катта театри ўз мухлисларига тақдим этишни режалаштирди. Саҳна асари постановкаси театрнинг янги мавсуми давомида амалга ошади.

Аҳмад АКБАРОВ.

Барселонада бўлиб ўтаётган Олимпиада мусобақаларида сўнгги медаллар учун кураш бошланди. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги вакиллари 80 га яқин медални қўлга киритиб Олимпиадада карвонбошилик қилишмоқда.

СЎНГГИ МЕДАЛЛАР УЧУН КУРАШ

● Енгил атлетика бўйича 10 километрга спортча югуриш усулида Е. Николаева, 800 метрга югуришда эса Л. Нуриддинова иккинчи ўринни эгаллашга сазовор бўлишди. Спортнинг оғир атлетика тури бўйича Ҳамдўстлик вакиллари ўзига хос намуна кўрсатишган эди. А. Акоев умум жамғармага кумуш медаль келтириб иккинчи ўринни эгаллади.

● Бугун бокс мусобақаларида иккита ярим финал, иккита финал учрашувлари бўлиб ўтади. Ўтган куни рингга чиққан магаданлик (63 килограмм вазнгача) О. Николаев кубалик рақиби Г. Венентга ютқазиб қўйди ва совринли ўринлар учун курашишдан маҳрум бўлди.

● Камондан отиш бўйича бўлиб ўтган учрашув ҳам жуда кескин ўтди. Бунда 162 очко тўплаган мезбонлар олтин, 154 очко олган хитойликлар эса кумуш медалга эга бўлишди.

● Оғир вазнда штангани даст кўтариш мусобақасида жаҳоннинг энг машҳур оғир атлетикачилари иштирок этишди. Тўрт марта жаҳон чемпиони бўлган беларуслик А. Курловичнинг жасорати ҳаммани қойил қолдирди. У 195, 200, 205 кг оғирликни бемалол забт этди.

● Сувга сакраш бўйича бўлиб ўтган мусобақада И. Лашко Олимпиаданинг кумуш медалига эга бўлди.

** Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг бир йиллиги олдидан*

Тинчлик ва тотувлик — тараққиётимиз пойдевори

ХАЛҚИМИЗ юрагидаги армонлар юзага чиқди. Ўзбекистон Мустақилликка эришди. Жаҳоннинг 120 давлати республикамизни тан олди. 45 давлат билан дипломатик алоқалар ўрнатилди. Бирин-кетин уларнинг элчихоналари Тошкентда очиляпти. Ўзбекистон Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тенг ҳуқуқли аъзоси бўлди. У жуда кўпгина халқаро ташкилотларга қабул қилинди. Яқиндагина Финляндиянинг пойтахти—Хельсинкида бўлиб ўтган Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик бўйича кенгашда Президентимиз Ислом Каримовнинг раислик қилиши республикамизнинг халқаро ҳамжамиятдаги мавқеи ҳамма томонидан эътироф этилаётганлигини кўрсатмоқда.

Лекин, мустақиллик йўли кенг, равон кўча эмас. Тарих давлат мустақиллигига эришиш учун ғоят оғир, узоқ, кўп ҳолларда қонуний кураш олиб боришга тўғри келишидан далолат беради. Республикамизда қон тўкилмасдан ҳурриятга эришганлигимиз, эркимизни қўлимизга олганлигимизни энг катта ютуқ деса бўлади.

Бироқ, республика давлат мустақиллигини тиклаш собиқ Иттифоқ парчаланган, узоқ йиллик маъмурий-буйруқбозлик усули иқтисодий бўҳронни юзага чиқарган, ҳар бир соҳада кескин танглик бошланган даврга тўғри келди. Бу мушкулликлар ва муаммолар Ўзбекистонни ҳам четлаб ўтгани йўқ ва четлаб ўтиши мумкин эмасди. Чунки, СССР таркибидаги республика иқтисодиёти 70 йилдан кўпроқ давр ичида ҳозирги қўшни давлатлар билан чамбарчас боғланган эди.

Нарх-наво юқори, анчагина моллар етишмаслиги сезилиб турган ҳозирги кунда республика аҳолисининг иқтисодий аҳволи енгил эмас. Аммо, биз Ўзбекистондаги вазиятни Озарбайжон ва Арманистон, Гуржистон ва Жанубий Осетия, Молдова, ҳеч бўлмаганда Тожикистон билан солиштириб кўрсак, айрим ҳолатларда халқимизнинг «Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ» деган мақолини эслаш ўринли бўларди.

Қанчалиқ қийинчиликлар бўлишига қарамасдан, бизда тинчлик, осойишталик, фуқаролар тотувлиги ҳукм суряпти. Чинакамига фуқаролар уруши бошланиб кетган ўша минтақалардачи? У давлатларда ҳозир рўзғорни бутлашни хаёлларига ҳам келтиришмайди. Улар иқтисодиёти аслида хонавайрон ҳолига келиб қолди. Бу ерларда тижоратни ривожлантириш, бошқа мамлакатлар билан қўшма корхоналар ташкил этиш учун бирор имконият йўқ. Унга ўша давлатлар халқларининг ўзида ҳам интилиш йўқ. Чунки, аҳолининг ўй-фикри қандай қилиб бўлса ҳам кунига дарё-дарё қон оқаётган бу биродаркушлик урушида жон сақлаб қолишга қаратилган, холос.

Ўзбекистондаги ана шу ижтимоий-сиёсий барқарорлик баъзи мухолифларимизга, мустақиллигимиз душманларига ёқмаяпти. Улар қандай қилиб бўлса ҳам эҳтиросларни алангалатиб, тўполон келтириб чиқариш, қўлларидан келса жамиятни тарафкашликка бўлиб юбориш пайидалар. Бунинг учун республика раҳбарияти ички ва ташқи сиёсатини ёмонотлиқ қилишга, тирноқ тагидан кир қидиришга жон-жаҳдлари билан ҳаракат қилмоқдалар.

Баъзи бировларга Ўзбекистоннинг Туркия андозасининг ўзини оқлаган томонларига амал қилиши ёқмаяпти. Бу давлатнинг маърифатпарвар мамлакатлар йўлини танлаб, айни вақтда ўз миллий қадриятларини йўқотмасдан, тараққиёт пиллапояларидан дадил кўтарилаётганлигидан кўз юмиб бўладими? Ҳозирги пайтда Туркия биргина Ўрта Осиё минтақасидагина эмас, балки Европанинг барча етакчи давлатлари аъзо бўлган НАТОда ҳам катта мавқени эгаллаб турибди. Ахир ҳар бир давлатнинг тарихида, тараққиёт сабоқларидан хулоса чиқариш керак эмасми?

Шу билан бирга Ўзбекистон раҳбарияти барча мамлакатлар билан тенг ҳуқуқлилик, бир-бирларининг ички ишларига аралашмаслик асосида ўзаро фойдали алоқаларни мустаҳкамлаб боришини кўп марта таъкидлаган. Буни бизнинг Саудия Арабистони, Ҳиндистон, Покистон, Жануби-Шарқий Осиё, Хитой, Оврўпо мамлакатлари, Америка Қўшма Штатлари билан муносабатларимиз яққол кўрсатиб турибди.

Ташқи иқтисодиётнинг устивор йўналишлари ишлаб чиқилар экан, донишманд сиёсатчи, давлат раҳбари бир неча ўн йиллар узоқроқни кўра билиши ғоят муҳимдир. Шу нуқтаи назардан айтайлик, яна тахминан 50 йилдан кейинроқ — XXI аср ўрталарига бориб ер юзида геополитик учта кучли марказ юзага келишини таҳмин қилиш мумкин. Уларнинг:

— биринчиси — Америка Қўшма Штатлари;

— иккинчиси—Бирлашган Оврўпа;

— учинчиси — Жанубий ва Шарқий Осиё (бунга Жанубий Корея, Таиланд, Сингапур, Япония, Хитой ва бошқа давлатларни киритиш мумкин) бўлишини башорат қилишимиз учун асослар бор.

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатини таҳлил этсак, республикамиз Президенти ҳам буни ҳисобга олган ҳолда ўз сиёсатида бу омилларнинг аҳамиятига катта эътибор бераётганларини кўрамиз. Шу сабабли ҳам менинг фикримча Ислом Каримов Ўрта Осиё ва Қозоғистон Республикалари раҳбарларига бирлашиш ҳақида кўп марта мурожаат этяпти.

Ҳозирнинг ўзида минтақамиздаги сиёсий воқеалар ана шу даъватнинг нақадар муҳимлигидан далолат бермоқда. Синчков кузатувчилар Туркманистон билан Эрон ўртасидаги алоқалар тез ривожланиб бораётганини таъкидламоқдалар.

Бу — умуман олганда икки давлатнинг ўз ички иши, албатта. Туркманистонда нефть, газ кўп. Эрон бу табиий бойликларга қизиқибгина қолмасдан, Туркманистон орқали Ўрта Осиё ва бошқа давлатларга ҳам ўз таъсирини ўтказиш ниятидан йироқ бўлмаса керак. Ўрта Осиё ва Қозоғистон Республикалари халқлари манфаатлари йўлида бирлашмас эканлар, иқтисодиёти тараққий этган, ҳарбий жиҳатдан кучли давлатлар уларнинг ҳар бири билан ўз манфаатларига жавоб берадиган сиёсат олиб бориш режаларини ишлаб чиқишлари ва амалга оширишлари эҳтимолдан ҳоли эмас.

Кўпинча Саудия Арабистонининг катта бойликлари, тилласи ҳақида гапирилади. Лекин бу ҳақда чуқурроқ мулоҳаза юритиб кўрилса ўша олтинни, пули тўлиб-тошиб ётган бой қайси уйда ўтирибди, бу уйни ким қурган, деган саволга жавоб бериш лозим бўлади. Бу уйни айтайлик итальян меъмори қурган. У Япония кондиционери билан жиҳозланган. Бой пулини Америка компьютерида санайди. Германия машинасида юради.

Лекин, олтин, тилла бўлгани билан қудратли илмий, технологик қувватга, оғир саноатга, айниқса фан-техника тараққиёти устивор йўналишини белгилаб берадиган машинасозлик, электроника, автоматика, биотехнология каби ривожланган тармоқларга эга бўлмасдан Европа, Америка, Шарқий Осиё давлатлари билан рақобат қилишимизга қурбимиз етармикин?

Мухолифларимиз Ўзбекистоннинг Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги доирасида Жамоа хавфсизлик шартномасига қўл қўйганлиги, Россия билан шартнома тузганликда ҳам айблашади.

Маълум бўлишича, 1 миллиарддан кўп аҳолиси, қудратли армияси, ядро қуроли бўлган Хитойнинг қўшнимиз Қирғизистонга 30 тадан зиёд ҳудудий талаблари бор экан. Ана шу келишмовчиликлар оқибатида Қирғизистон билан Хитой ўртасидаги муносабатлар доим ҳозиргидек силлиқ кетади деб ким кафолот бера олади? Тарихдан давлатлар ўртасидаги муносабатлар кескинлашувининг асосий сабаби ҳудудий муаммолар эканлиги яхши маълум. Шундай экан, Қирғизистон Хитой томондан таҳдид туғилган тақдирда ўзини қандай ҳимоя қила олади? Унга фақат ўша Жамоа хавфсизлиги қалқони тўсиқ бўлиши мумкин.

Еки Жанубий қўшнимиз Афғонистонни олайлик. Тарих тақозоси билан бу мамлакатда неча йиллардан бери уруш давом этди. Афғон аҳолиси учун аскарлик асосий ҳунарга айланиб қолди. Бу ерда замонавий қуроллар кўплаб миқдорда тўпланиб қолганлиги ҳам сир эмас.

Кейинги ўн йиллар давомида ўзининг бир ярим миллион фарзандини йўқотган Афғонистон собиқ СССРнинг бевосита аралашуви туфайли ҳокимият тепасига келтирилган Бабрак Кармал, Нажибулло тузуми таянчларига эртага муносабатлари қандай бўлиши мумкин. Кечагина мустақилликка эришган, афғон диёридаги қон тўкишларга мутлақо алоқаси йўқ Ўзбекистон Республикасига нисбатан унинг муносабати қандай бўлиши мумкин? Ҳозирги вақтда Афғонистон ичкарисидаги беқарорлик ҳам бизни масъулиятсиз қарорлар қабул қилишдек хатога йўл қўймаслигимиз кераклигини англатмайдими?

Франция билан Германия сафида 80 мингдан ортиқ энг замонавий қурол-яроққа эга аскарлари бўлган бирлашган қуролли кучларини тузди. Бу қайси мақсадда қилинди? Бу ҳам ишончли ҳарбий қувватга эга бўлса, ўз манфаатларини дадил ҳимоя қила олади, дегани. Шундай экан, нима учун биз ўз мудофаамизга қайғурмаслигимиз керак?

Ўзбекистон Жамоа хавфсизлик шартномасидан сўнг НАТОга аъзо бўлган давлатлардек тенг ҳуқуқлилик асосида ўз манфаатлари зарур ҳолларда ана шу бирлашган қўшинлар мадади билан ҳимоя қилиниши кафолатини олди.

Россия билан тузилган шартномага келганда, бу келишишни шубҳа остига қўяётган мухолифлар фикрларини тушунишимиз мумкин. Аслида 70 йилликдан кўпроқ Марказга тобелик тўғридан тўғри Россияга қиёс қилинар эди. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги тузилгандан сўнг Марказ билан Россия ўртасидаги бундай тенглик аломати қўйилишига асос йўқ. Янада муҳими, биз бу улкан, қўшнимиз билан иқтисодиёт, техника ва технология соҳасида 90 фоиз даражасида боғлиқ бўлиб қолганмиз. Бу алоқалар шошма-шошарлик билан урилган битта болтада узиб ташланса ҳолимиз не кечишини тасаввур этиб бўладими? Ахир биз мустақиллик учун энди пойдевор қўйяпмиз. Ҳозир анча қийинчиликлар бўлса ҳам давом эттирилаётган бу алоқалар иқтисодиётимизни барқарорлаштиришда ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир.

Ҳаётнинг, иқтисодиётнинг ўз қонун-қоидалари бор. Эҳтимол бу қонун-қоидалар мустақил давлат тузилаётган ҳозирги кезларда баъзиларга ёқмаслиги мумкин. Бироқ, ушбу қонун-қоидалар билан ҳисоблашмай бўлмайди.

Баъзан Россияни камбағал, ночор давлат деб ҳам айтишади. Лекин барибир у билан бутун дунё ҳисоблашаяпти-ку! Саноати тараққий этган етти давлат — шу жумладан АҚШ ҳам асосий ёрдамни уларга бермоқда. Шундай қўшни билан тўнни тескари кийиб, кейин сўнгги пушаймон ўзимизга душман бўлишини ўйламай бўладими?

Бугунги иқтисодий танглик кўп ҳолларда совет рублининг кундан-кунга қадрсизланиши туфайли ҳам бўлмоқда деган гаплар ҳам бор. Уларда жон бор. Шу муносабат билан Ўзбекистон валютасини муомалага киритиш таклифлари ўртага ташланмоқда. Ҳақиқатан ҳам миллий валюта давлат мустақиллигининг асосий белгиси эканлигини таъкидлаш лозим. Лекин ҳамма масала ана шу миллий пул бирлиги қиймати ва қадрини таъмин этишдадир.

Мисол учун биз хориждаги тижоратчидан пулга мол олдик, дейлик. Бугунги аҳволда биз ундан иқтисодий нуқтаи назардан қарздор бўлиб қолишимиз ҳеч гап эмас. Бу ўринда нима учун «Сиз ўз пулингизга унинг молини олган бўлсангиз қарздор бўласиз» деб савол берилиши мумкин. Гап шундаки, агар ўша хорижлик тижоратчи бизнинг юртга ўша бизнинг пулимизни олиб кирса, биз эндиликда унинг қиймати даражасида бу тижоратчига мол топиб бера олишимиз керак. Борди-ю ана шу молимиз бўлмаса ёки бўлса ҳам у жаҳон бозори талабига жавоб бермаса, миллий пул бирлигининг қадри қолмайди. Пул қадрининг бошқа йўли бўлиши мумкин. Бу ҳам бўлса унинг қийматини ер ости бойликларимиз билан таъминлаш. Аммо, табиий бойликларимиз биргина бизгагина эмас, шу билан бирга келажак авлодларга ҳам тегишли эканини ёдимиздан чиқаришга ҳаққимиз йўқ. Миллий валютани муомалага киритишда ана шу ғоят жиддий иқтисодий муаммоларни ечмоқ лозим.

Доно халқимизга паҳлавон ҳам синдира олмаган бир тутам чўпларни заиф одам битта-битталаб майдалаб ташлаганлиги яхши маълум. Биз чинакамига мустақилликка, иқтисодий тараққиётга, фаровонликка эришмоқчи бўлсак, энг аввало бир жон, бир тан бўлайлик. Таъбир жоиз бўлса «қил кўприк» устидан том маънодаги мустақиллик қирғоғига ўтгунимизча бир-биримиз билан ёқа буғишмайлик. Истиқлол йўлида эҳтимол айрим камчиликларга йўл қўйилаётган бўлиши мумкин. Аммо, айбсиз парвардигор, дейишади. Ана шу камчиликларни босиқ-вазмин, донишманд халқимиз вакилларига мос ҳолда муҳокама этайлик. Истиқболга олиб борувчи янада равон ва кенгроқ йўл бўлса, ҳар қандай таклифни тинглаш ва уни ҳукумат эътиборига ҳавола этиш учун ҳаммага имконият яратилган.

Бироқ, баъзи оппозиция ташкилотларнинг вакиллари бирор амалий таклиф этиш ўрнига мутасил равишда фақат «Нега митингларга рухсат йўқ?», «Намойишга рухсат этинг» деган чақириқлардан нарига ўтишмаяпти. Бугун биз митингбозлик билан нимага эришишимиз мумкин? Бу билан фақат ҳиссиётларни жунбушга келтиришимиз, эски адоватларни уйғотишимиз, жамиятда тарафкашликни келтириб чиқаришимиз мумкин.

Ўзбекистондаги тинчлик ва тотувлик, ижтимоий барқарорликни кўролмаётган қатор марказий матбуот гўё республикада раҳбарлик эски раҳбарлар томонидан тоталитар йўл билан олиб боріляпти, деб гап сотмоқда. Янада ачинарлиси шундаки, Ўзбекистон диёрида яшаб, унинг неъматларидан баҳраманд бўлаётган баъзи бир юртдошларимиз орасида ана шу бузғунчи матбуот вакилларига гап ташувчилар ҳам пайдо бўлди.

Авваламбор, мустақил Ўзбекистон ўз ишларига аралашишга йўл қўймасликка қонуний ҳуқуқи бор. У демократияни ўргатувчилар маслаҳатига муҳтож эмас. Ўрни келганда ўша демократия жарчиларига Б. Ельцин, А. Собчак, Э. Шеварднадзе, Г. Бурбулис аввал қайси лавозимларда ишлаганликларини эсга олишларини маслаҳат бердик.

Биз Ўзбекистоннинг истиқболи ва тараққиёти ана шу тинчлик ва тотувликка батамом боғлиқлигини унутишга ҳаққимиз йўқ. Юртимизга энг замонавий технология, машина-ускуналарни олиб келадиган хорижий сармоядорлар ана шундай тинчлик, тотувлик бўлсагина республикада иш бошлайдилар. Тинчлик, тотувлик бўлсагина дастурхонимиздан, ҳар биримизнинг ризқимиздан барака кўтарилмайди. Тинчлик-тотувлик туфайлигина биз асрий маънавий қадриятларимизни тиклай оламиз. Давлат тилини амалга ошириш соҳасида биринчи қадамлар қўйиляпти. Маънавий юксалишимиз учун имкони бор шароитлар яратилмоқда. Биз Амир Темур, Алишер Навоий, Абу Али ибн Сино, Мирзо Улуғбек, Беруний каби аблодларнинг фарзандлари эканлигимизни унутишга ҳаққимиз йўқ.

Халқимиз маданият Шарқдан келган деб бежиз айтмаган. Маънавий бойлигимизга бутун дунё ҳавас қилса арзигулик. Одоб, хушфеъллик, ахлоқийлик фазилатлари халқимиз қонида бор экан, бундай миллат вакиллари ўз юртининг тилларда достон бўладиган гўзал диёрга айлантиришларига шак-шубҳа йўқ.

Мустақил Ўзбекистоннинг эрк ва ҳуррият йўлида қўйган дастлабки шаҳдам одимлари ҳам худди шуни ёрқин исботлаб турибди.

Ҳотам АБДУРАИМОВ,
ХДП Тошкент шаҳар кенгашининг биринчи котиби, МК котиби.

Муаллиф илтимосига кўра мақола учун тўланадиган қалам ҳақи газета жамғармасига ўтказилади.

Ҳасан Зиёматов Ф. Хўжаев номидаги 1-пойабзал фабрикасида бир неча йилдан бери самарали меҳнат қилиб келади. У ишлаётган цех яқинда қайтадан таъмирланиб, замонавий оёқ кийимлар ишлаб чиқармоқда.

СУРАТДА: Ҳасан Зиёматов иш устида.

Холмат Мирзакаримов сурати.

Марат Бўлатовни «Технолог» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасида ёшу қари яхши танийди. Чунки у 14 йилдирки, ўз касбини ардоқлаб, корхонада сифатли маҳсулот ишлаб чиқаришда ўз ҳиссасини қўшиб келмоқда.

Андрей Пишненко сурати.

Шайхонтоҳур кичкинтойларига

ШАЙХОНТОҲУР районининг Қоратош даҳасида 12-трестга қарашли 49-қурилиш бошқармаси қурувчилари 140 ўринли болалар боғчасини сифатли қуриб, фойдаланишга топширдилар. Ҳозир бу ерда болаларни қабул қилиб олиш учун тайёргарлик кетаяпти.

— Қурувчиларга минг раҳмат, — деди боғча мудираси М. Набиева, — шундай оғир дамларда кичкинтойлар учун ажойиб кошона бунёд этдилар. Қанчадан қанча ота-оналар хўп қувонишади, энди.

Тажриба сифатида қурилган боғчада болалар мириқиб ўйнаб, ҳордиқ чиқаришлари учун барча шароитлар бекаму-кўст яратилган. Кенг, ёруғ ва шинам хоналар кичкинтойлар дидига мослаб юмшоқ диванчалар, чиройли поёндозлар билан жиҳозланаяпти. Ювинадиган жойга ванна ва душ ўрнатилган. Етоқхона, ўйинхона, кийимхоналар алоҳида-алоҳида жойлашган. Иккинчи қаватда ҳам очиқ ҳавода ўйнаш учун майдончалар қилинган. Ҳамма нарса ўз ўрнида, саранжом-саришталиги кишининг ҳавасини келтиради.

— Боғчамизда олтита гуруҳ ташкил қиламиз, — суҳбатни давом эттирди мудира. — Уларни иложи борича миллий урф-одатларимиз, ўзбекона одоб ва ахлоқ руҳида тарбиялаймиз. Таълим-тарбия ўзбек тилида олиб борилади.

Биз бир неча тарбиячини суҳбатга тортдик.

⊙ Наргиза Бобоева: Шаҳримиздаги 45-мактабгача тарбия билим юртини тамомлаб, шу ерда иш бошладим. Ҳамкасбларим билан танишиб, иноқлашиб кетдик. Жамоамиз жуда аҳил. Улар билан бирга ишлашдан хурсандман.

⊙ Дилором Эргашева: Мен ҳам Наргиза билан бирга билим юртини тамомлаб, шу ерга ишга жойлашдим. Мадина опамлар бизларни жуда яхши кутиб олдилар. Билим юртида олган сабоқларимнинг ҳаммасини кичкинтой укаларимга сингдираман. Қалб қўримни, меҳримни уларга бағишлайман.

⊙ Гўзал Шоёқубова: Мен ҳамшираман, болаларнинг соғлиғини муҳофаза қиламан. Тез-тез тиббий кўрикдан ўтказиб, ўз вақтида эмлаб, биринчи ёрдам бераман. Тиббий ёрдам учун иккита хона ажратилган. Ҳозир керакли дори-дармонлар, асбоб-анжомларни олаяпмиз.

Муҳиддин ОТАХОНОВ.

** Депутатликка номзод билан суҳбат*

«Асосий гап ваъдани бажаришда»

⊙ Тошкент Давлат университетининг ректори, академик Тўхтамурод Жўраев нуфузли илм даргоҳига раҳбарлик қилиш билан бирга, талаба-ёшларни етук қилиб камол топтириш, Талабалар шаҳарчасида ижтимоий муаммоларни ҳал қилиш, шунингдек бошқа кўплаб вазифаларнинг бажарилишида жонкуярлик кўрсатмоқда. Шу боис халқ таълими шаҳар касаба уюшмалари ходимлари пленуми иштирокчилари катта ишонч билдириб, унинг номзодини Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлигига кўрсатишди. Ўзбекистон Республикаси халқ депутатларига сайлов ўтказиш бўйича округ сайлов комиссияси 35-Профессорлар сайлов округи бўйича Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлигига Тўхтамурод Жўраевнинг номзодини рўйхатга олди. Мухбиримиз сайлов арафасида у кишига бир неча савол билан мурожаат қилди.

— Тўхтамурод Жўраевич, Сизнингча парламентда сайловчилар манфаатини ҳимоя қила оладиган халқ депутати ўз фаолиятини қандай ташкил этмоғи лозим!

— Шуни яхши биламизки, депутатликка номзод яқин кунларгача ўз сайловчиларига шунчалик кўп ваъдалар берардики, агар уларнинг барчаси бажарилса биз ҳозирги кунда анча яхши яшаётган бўлардик. Уйлайманки, гап ваъдаларнинг сонида эмас, балки бажарилишидадир. Бир киши, ҳатто у республика халқ депутати бўлса ҳам, бир ўзи кўп нарсани уддалай олмаслиги мумкин. Депутат биринчи навбатда давр билан ҳамнафас иш кўрмоғи зарур. Бугунги кунга келиб Ўзбекистон ўз мустақиллигини қўлга киритган суверен давлатга айланди. Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо бўлди, Халқаро валюта банкига кирмоқда, жаҳондаги кўплаб мамлакатлар билан дипломатик алоқаларни йўлга қўймоқда. Депутат ўз фаолиятини ана шу муҳим жиҳатлардан келиб чиққан ҳолда ташкил этиши зарур, деб ҳисоблайман.

Албатта, у ўз округидаги вазиятни яхши билиши, шунингдек сайловчиларнинг хоҳиш-иродаси ва кайфияти билан ҳисоблашмоғи керак. Бунинг учун эса ҳукуматимиз сиёсатини тўғри англаб, уларни одамларга етказа олиши талаб этилади. Кўриниб турибдики, депутат республикамиз раҳбарияти ва халқимизни ўзаро боғловчи бўғинга айланмоғи лозим. Менинг фикримча, унинг асосий вазифалари ана шулардан иборат.

— Депутатлик дастурингизда қандай вазифалар ўз ифодасини топган!

— Агар округга тўхталадиган бўлсак, мен университет ректори ҳамда депутатликка номзод сифатида шуни айтишим мумкинки, асосий бурчим Талабалар шаҳарчасида январь воқеаларининг содир бўлмаслиги учун ёшлар тарбияси билан мунтазам шуғулланиш, деб биламан. Бунга муайян даражада эришаяпман ҳам. Негаки, биринчи навбатда ётоқхоналар, аудиторияларда бўлиб, кўпроқ талабаларнинг фикр-мулоҳазаларини эшитдим. Агар ҳамма нарса ўз ўрнида бўлишини истасангиз, шундай қилиш жуда муҳимдир.

Бундан ташқари, депутат этиб сайланадиган бўлсам, ёшларнинг маънавий дунёқарашини шакллантириш, улар етук бўлиб вояга етишлари учун қайғуришни ўзимнинг асосий вазифам деб биламан. Ахир ҳозир нафақат оппозиция, балки ҳали росмана шаклланмаган, ҳукуматимиздан норози бўлган баъзи кучлар ҳам биринчи навбатда ёшларга ўз ҳукмини ўтказишга ҳаракат қилишяпти. Ҳали мустаҳкам дунёқарашга эга бўлмаган 17—20 ёшдаги йигит-қизлар эса бундай кишиларнинг таъсирига тез тушиб қолишлари табиий. Шу боис баъзи гуруҳлар, кучлар ғараз мақсадларини амалга оширишда ёшларимиздан фойдаланишларига йўл қўйиб бўлмайди.

— Бундан кўриниб турибдики, ана шундай ҳолатларнинг олдини олиш учун ўқув жараёнини тубдан яхшилаш, ёшлар илм олиши ва бўш вақтларининг мазмунли ўтказишларига етарли шарт-шароитлар яратиб бериш муҳимга ўхшайди. Шундай эмасми!

— Жуда тўғри айтдингиз. Бундан жамиятимиз катта наф кўради, холос. Шу боис менинг мақсадим иқтидорли ёшларни излаб топиб, уларни дорилфунунимиз ҳаётида самарали иштирок этишларига ёрдам кўрсатишдан иборатдир. Талабаларнинг бўш вақти ҳақида жуда тўғри айтдингиз. Ёшлар ўқишдан кейин ўзлари учун қизиқарли бўлган машғулотлар, айтайлик илм эгаллаш, спорт турлари, бадиий ҳаваскорлик билан шуғулланишлари зарур. Мен университетда таълим олаётган пайтимда бадиий ҳаваскорлик жамоаси «Отелло» спектаклини қўйгани ёдимда. Афсуски, ҳозирги пайтда ёшларнинг ижодкорлик қобилиятини тўлиқ шакллантира олмаяпмиз.

Қувончлиси шундаки, биз бугунги кунда талабалар ишлайдиган кичик корхоналар ташкил этяпмиз. Масалан, қизлар буюртмалар асосида болалар кийимлари, кўйлаклар тикиб, стипендияларидан ташқари қўшимча маблағ топишга муваффақ бўлишяпти. Бундай фаолиятга ҳар томонлама хайрихоҳлик билдиргим келади.

— Маълумки, 35-Профессорлар сайлов округи пойтахтимизнинг Собир Раҳимов районида жойлашган. Шундай экан. Сизга аҳоли томонидан ҳам топшириқлар берилаётган бўлса керак!

— Округ ҳудудидаги маҳаллаларда қандай муаммолар борлигини яхши биламан. Баъзи масканларда водопровод, канализация қувурлари ўрнатилмаган. Агар депутат этиб сайлансам, мана шу вазифаларнинг бажарилишига асосий эътиборни қаратмоқчиман. Шунингдек, округдаги аҳволнинг ижтимоий ҳаёти, уларга тиббий хизмат кўрсатишни яхшилаш ҳам асосий масалалардан биридир.

Райондаги мактаб ўқувчиларининг умумий тайёргарлигини яхшилаш мақсадида дорилфунун қошида лицей кўринишидаги, турли хил тилларни ўргатувчи кечки курслар очиш ниятим бор. Бу эса келгусида ёшларимизнинг жаҳонга чиқишларида катта аҳамиятга эгадир.

Шу ўринда бир нарсани алоҳида таъкидлашни истардим. Бундай фикрлар менинг номзодим депутатликка кўрсатилишидан анча илгари пайдо бўлган эди. Бинобарин сайлов қандай натижалар билан якунланишидан қатъий назар, ўз дастуримни бажариш учун барча имкониятларни ишга солавераман.

— Тўхтамурод Жўраевич, суҳбатимиз сўнггида ўзингиз ҳақингизда ҳам гапириб берсангиз!

— Фахр билан айтишим мумкинки, мен ҳозирги кунда ўзим раҳбарлик қилаётган университетни 1958 йилда имтиёзли тугатиб, аспирантурага йўлланма олган эдим. Шундан сўнг машҳур академикларимиздан Т. А. Саримсоқов ва С. Ҳ. Сирожиддиновлар Новосибирск шаҳрига ўқишга боришимни таклиф этишди. Ўша кезлари бу ерда энг яхши илмий гуруҳлар жамланган эди. Академиклар шаҳарчасида икки йил давомида математиканинг янги йўналишларини етук олимлардан ўргандим. Кейинчалик Москва Давлат дорилфунунида жаҳонга танилган математик олим О. А. Олейник билан бирга ишладик. 1972 йилда эса фан доктори бўлдим. Менинг иккала диссертациям ҳам Ўзбекистонда математика фанини ривожлантиришга янги йўналиш олиб кирди.

Юртимга қайтганимдан кейин республика Фанлар академиясининг Романовский номидаги математика институтида ишлай бошладим. Орадан вақт ўтгач Урозбоев номидаги механика ва зилзилабардош иншоотлари институтига раҳбар этиб тайинлашди. Қаерда меҳнат қилмай, илм-фанни ривожлантириш, жамоанинг ҳар бир аъзоси етарли даражада изланишига барча шарт-шароитларни яратиб беришга ҳаракат қилдим. Мазкур даргоҳда ҳам мендан кейин яхши ишлар қолиши, одамлар фақат яхши сўзлар билан эслашларини истайман. Менинг ҳаётий нуқтаи назарим ана шундай.

Суҳбатдош
Саъдулла ШОДИЕВ.

** Тил ҳақидаги Қонун қандай бажарилмоқда?*

НАТИЖАСИ КЎРИНАЁТГАН ТАДБИРЛАР

«ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Давлат тили тўғрисидаги» Қонуннинг дунё юзини кўрганига ҳам мана икки ярим йилдан ошди. Ўтган ана шу давр ичида мазкур давлат ҳужжати юзасидан анчамунча ишлар қилинди. Ўзбек тили илгариги маиший муомала воситасидан аста-секинлик билан том маънодаги давлат тилига айланмоқда.

Маълумки, қонун ўз ижроси билан кучлидир. Агар жойларда қонунга бажарилиши шарт бўлган давлат ҳужжатига каби муносабатда бўлишса, у қуруқ қоғоз бўлиб қолмайди.

Хўш, Тошкентдаги саноат корхоналарида «Ўзбекистон Республикаси Давлат тили тўғрисидаги» Қонунни ҳаётга тадбиқ этиш борасида қандай амалий ишлар қилинмоқда? Мухбиримиз, мана шу кўринишдан оддий, аммо мазмунан жуда чуқур саволга жавоб топиш мақсадида шаҳримизнинг қатор саноат корхоналарида бўлди.

● **«Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси:**

Ўрта Осиёдаги энг йирик машинасозлик корхоналаридан бири бўлмиш бу корхонада «Давлат тили» ҳақидаги Қонун бажарилаяпти. 1990-1992 йилларда бирлашма ходимлари бўлими, маҳкама ходимлари, цех, бўлим бошлиқлари, йўриқчилардан иборат 500 киши давлат тили машғулотларига жалб этилди. Рухсатномалар, гувоҳномалар, хавфсизлик техникаси йўриқномалари, ёрлиқлар, тамғалар давлат тилида чоп этилди. Бирлашмада давлат тилида «Ишчи овози» кўп нусхали газетаси чиқарилаяпти.

Бирлашма маъмурияти Қонун ижросини янада яхшилаш мақсадида яқинда давлат тили бўйича ўқув-услубиёт марказини тузишга қарор қилди. Марказ иштирокида бирлашмада қонунни кенг кўламда жорий этиш тадбирлари белгиланди. Биргина 1992-1993 йилларда лавҳалар, шиорлар ва бошқа кўргазмали қуролларни ўзбек тилига таржима қилиш учун 200 минг сўм, техник-ҳисобот ҳужжатларини ўгириш учун 15 минг сўм, ўзбек тили дарсликлари, ўқув қўлланмалари сотиб олиш учун ва ўқитувчиларга иш ҳақи тўлаш учун 25 минг сўм, бирлашмадаги муҳрлар, қолипларни ўзбек тилида тайёрлаш учун 25 минг сўм ажратилди.

● **Тошкент тўқимачилик машинасозлиги заводи:**

«Ўзбекистон Республикаси Давлат тили тўғрисидаги» Қонунни корхона ҳудудида тадбиқ этиш чора-тадбирларини кўзлаган маъмурият буйруғи чиқарилди.

Мана шу чора-тадбирлар амалий натижа бермоқда. Заводда «Машинасоз» кўп нусхали газетаси чоп этилмоқда, эълонлар, лавҳалар ўзбек тилида берилмоқда. Техникавий ҳужжатларни таржима қилиш, иш юритишни ўзбек тилида олиб бориш мақсадида заводда таржимон фаолият кўрсатаяпти.

Давлат тилини ўқитиш бобида ҳам бирмунча хайрли ишлар қилинмоқда. Хусусан, айни вақтда 4 гуруҳга бирлашган завод раҳбарлари ҳафтасига икки марта ўзбек забони машғулотларига қатнаб туришибди.

● **«Миконд» заводи:**

Корхонадаги иш юритиш, муомала қоғозлари Давлат тилида ҳам юритилмоқда, техникавий ва конструкторлик ҳужжатларини давлат тилига таржима қилиш борасида муайян ишлар амалга оширилмоқда. Заводда давлат тилида «Ҳамроҳ» кўп нусхали газетаси чиқиб турибди.

● **«Фотон» ишлаб чиқариш бирлашмаси:**

Бирлашмада давлат тилида кўп нусхали газета чоп этилмоқда. Иш юритиш ҳужжатлари, эълонлар қисман давлат тилига ўгирилмоқда. Лекин бу чора-тадбирлар кўламини етарли деб бўлмайди.

Хуллас, қаердаки маъмурият, раҳбарлар «Ўзбекистон Республикаси Давлат тили тўғрисидаги» Қонунни бажариш йўлида амалий саъй-ҳаракатлар қилаётган бўлсалар ўша ерда Қонун ишлаяпти. Ҳуқуқий давлат сари йўл оларканмиз, Қонун ҳамиша устивор аҳамиятга молик бўлиши лозимлигини унутмаслигимиз керак.

Толиб НЕЪМАТУЛЛАЕВ.

Қачонгача қоғозда қолади?

ЎЗБЕКЛАР диёри дунё харитасида мустақил давлат сифатида ўз ўрнини топганига ҳам ҳадемай бир йил бўлади. Аммо нима учун мустақил давлат том маънодаги ўз мустақил тилига эга эмас, деган савол ҳар қадамда қулоққа чалиниши мумкин. Жумҳуриятимизнинг кўплаб корхона ва ташкилотларида иш юритиш, ҳужжатларни расмийлаштириш ҳамон рус тилида олиб борилаяпти. Касалхоналар, билим даргоҳлари, аэропорт, автобус ва поезд вокзалларида, қатор расмий идораларда кўрсаткичлар, турли эълонлар ҳам рус тилида. Пайдо бўлаётган ўзбекча ёзувларни ҳам «мутахассис»лар русчадан шундай таржима қилганки, уларни ўқиб тушуниш учун «махсус билим ва тажриба» кераклиги меҳнаткашларнинг ҳақли норозиликларига сабаб бўлмоқда.

Яқинда пойтахтимиздаги Улуғбек (собиқ Куйбишев) районидаги халқ таълими бўлимига йўлим тушиб қолди. Ҳарқалай, маориф ходимларига тегишли жой бўлгани учун, деворларга илиб қўйилган бир қанча кўргазмалардан, бу ерда давлат тилига сал бўлса-да амал қилинар экан деган хулосага келдим. Ногаҳонда, бўлимлардан бирининг эшигидаги ёзув диққатимни тортди. Не кўз билан кўрайки, эшикка катта ва жимжимадор ҳарфлар билан «халқ таълими бўлими мовуни ўринбосарларининг қабул кунлари» деб ёзиб қўйилган экан. Наҳот энди шу ерда ишлаётган тажрибали муаллимлар, она тили ва адабиёти ўқитувчилари ҳам мовуни, ўринбосар каби сўзларнинг маъносини билмасалар? Сўзнинг орфографик хатосига эътибор қилмасалар?

Давлат тили ҳақида гап борар экан, айланиб-айланиб, яна, қонунни амалга оширишда асосан нималар тўсқинлик қилаяпти, деган савол тинчлик бермайди. Менимча, тилимиз биз хоҳлаган даражада давлат тили бўлолмаётганининг бош сабаблари рус империясининг дастлабки йилларига бориб тақалади.

Асримизнинг биринчи чорагидан бошлаб аста-секин зиёлилар орасида рус тилига интилиш кучая борди. 50-, 80-йиллар давомида бу нарса ўзининг энг юқори поғонасига кўтарилди. Бошқа миллий тиллар қатори ўзбек тили ҳам йўқолиш даражасига яқинлаша борди. Халқимизнинг минглаб ўғил-қизлари русча гапиришда тил эгаларини ҳам ортда қолдириб кетдилар. Шу ўринда айтиш керакки, ўз миллати тилини билган ҳолда қардош халқлар тилида эркин мулоқот қила оладиган кишиларни асло камситиш ниятим йўқ.

Сир эмас, ҳали дунё нималигини тушуниб етмаган мурғак гўдакларни русча мулоқот қилишга ўргатиш, фарзандини русча болалар боғчалари, ўрта ва олий мактабларда ўқитиш ҳар бир ота-онанинг орзусига айланди. Бу мусобақада ҳам зиёлилару амалдорларнинг қўллари баланд келди. Уларнинг болалари келажакда халқни, давлатни бошқариши (ёзилмаган) қонун эди. Шу боис ўғил-қизларини Русиянинг марказий шаҳарларидаги мактабларда ўқитдилар. Натижада, чақалоғига алла айтишни билмайдиган оналар, қазо қилган ота ёки онасини ёдга олиб, икки оғиз тиловат қилиб улар руҳини шод этишга ярамайдиган ўғиллар вояга етди. Ҳозир ҳам кўпинча юқори ташкилотлардан қуйи ташкилотларга буйруқ, қарор ва ҳар хил кўрсатмалар рус тилида юборилади. Иш шу зайлда давом этар экан, тилимиз қандай қилиб давлат тили бўлсин? Ҳокимият идоралари ўзбекча фикрлайдиган, миллий тилимизда равон гапириб, ёза оладиган ходимлар билан таъминланмас экан, тил қонуни яна бир неча йиллар қоғозда қолиб кетаверади. Ажабланарлиси шундаки, ўзбек тилида ижод қилаётган айрим ёзувчи ва шоирларнинг фарзандлари она тилини билмасликларини қандай баҳолаш мумкин? Ўзини маданиятли ҳисоблаб юрган баъзи кимсалар бўлса, кўча-кўйда тил қонунини амалга ошириш суст бораётганидан нолийди. Бирон бир баҳона сабаб билан хонадонига бориб қолсангиз, оила аъзолари билан русча гаплашаётганини кўриб, «Тавба, ахир бу нонкўрлик эмасми?» — деб юборишдан базўр ўзингни сақлайсан киши. Халқимизда «Қуш уясида кўрганини қилади» деган гап бор. Жигарлари билан русча гаплашиб вояга етган бола миллий тилни ҳурмат қилишга ким кафил бўла олади. Эшитишимча, Болтиқбўйи давлатларида маҳаллий миллат тилини билмайдиган ҳар қандай шахс ўша давлатнинг фуқароси ҳисобланмас экан.

Ўзбеклар диёрида яшаётган ҳар бир миллат вакили ўзбек тилини билиши ва ҳурмат қилиши шарт, деб ўйлайман.

Дилшодбек ҲАКИМОВ,
Ўзбекистон Фанлар академияси Тилшунослик институти илмий ходими.

ХАЙРЛИ ТАДБИР

«ҚАТОРТОЛ» маҳалласи ҳудудида 23-болалар уйи бор. Бу маҳалла фаоли Анвар Саидқосимовнинг ташаббуси билан у ердаги 12 нафар ўғлонга рисоладагидек тўй қилиниб, қўллари ҳалолланди. Тўйда болаларнинг ҳаммасига совға-саломлар улашилди.

Яқинда эса мактаб ёшига етган болалар уйининг 40 нафар тарбияланувчиси ўз қадрдон масканлари билан хайрлашди. Маҳалла аҳли яна ош дамлаб, хайрлашув кечасини ўтказди. Тошкент маданият моллари савдоси идораси мактаб ёшидаги барча болаларга китоб, папка, дафтар ва қаламлар совға қилди. Болалар эса турфа қўшиқ ва рақслардан тузилган концерт дастурларини намойиш қилишди.

Абдумажид САТТОРОВ.

** Ҳар тўғрида*

ЎСИШ—ЎЗГАРУВЧАН БЎЛАДИ

ҚАДИМ замонларга мансуб кўпгина ёдгорликлар, гумбазларининг пастлиги, эшикларининг кичиклиги билан ажралиб туради. Ҳозирги замон кишилари учун ўша ёдгорликларнинг эшикларидан кириш анчагина ноқулай. Бундан бир неча асрлар илгари яшаган одамлар ҳозирги замон одамларидан анчагина паст бўлганлар. Аммо, баланд бўйлилари бўлмаган, деган хулосага келиш керак эмас.

Олимларнинг аниқлашича, 100 минг йил илгари яшаган одамларнинг бўйлари ўртача 160 сантиметрдан ошмаган. Улардан 60 минг йил кейин яшаган одамларнинг ўртача бўйи 180 сантиметрга тенг бўлган. Орадан 40 минг йил ўтгандан сўнг, одамлар бўйининг ўртача баландлиги тағин 160 сантиметрга тушиб қолган. Сайёрамизнинг турли бурчакларида яшаган элат ва қабилаларга мансуб одамларнинг бўйи турлича бўлган.

Ер юзида яшаган одамларнинг бўйи ўртача 160—180 сантиметрга тенг бўлади. Бироқ, баъзи жойларда баланд ёки паст бўйли одамлар ҳам бўлади. Масалан, Пётр I нинг бўйи 2 метрдан ортиқ бўлган. Статистика маълумотларига кўра, 1 метр 90 сантиметр ва ундан баланд одамлар ҳар минг аҳолига бештадан тўғри келар экан. Дунёда энг баланд бўйли одам 3 метр 20 сантиметр бўлганлиги маълум.

Текширишларга кўра сўнгги 30 йил мобайнида одамларнинг бўйи эркакларда 9,5 сантиметр, аёлларда эса 6,5 сантиметрга ортган. Далиллар шуни кўрсатадики, одамларнинг бўйи бир текисда ўсмасдан балки гоҳи-гоҳида ўзгариб турар экан. Агар одамларнинг бўйи сўнгги 30 йил ичида рўй берган тезликда доимо ўсиб турганда эди, ҳозирги замонда яшаётган одамларнинг бўйи 250—300 метрга етар эди.

Фотима ОТАХОНОВА тайёрлаган.

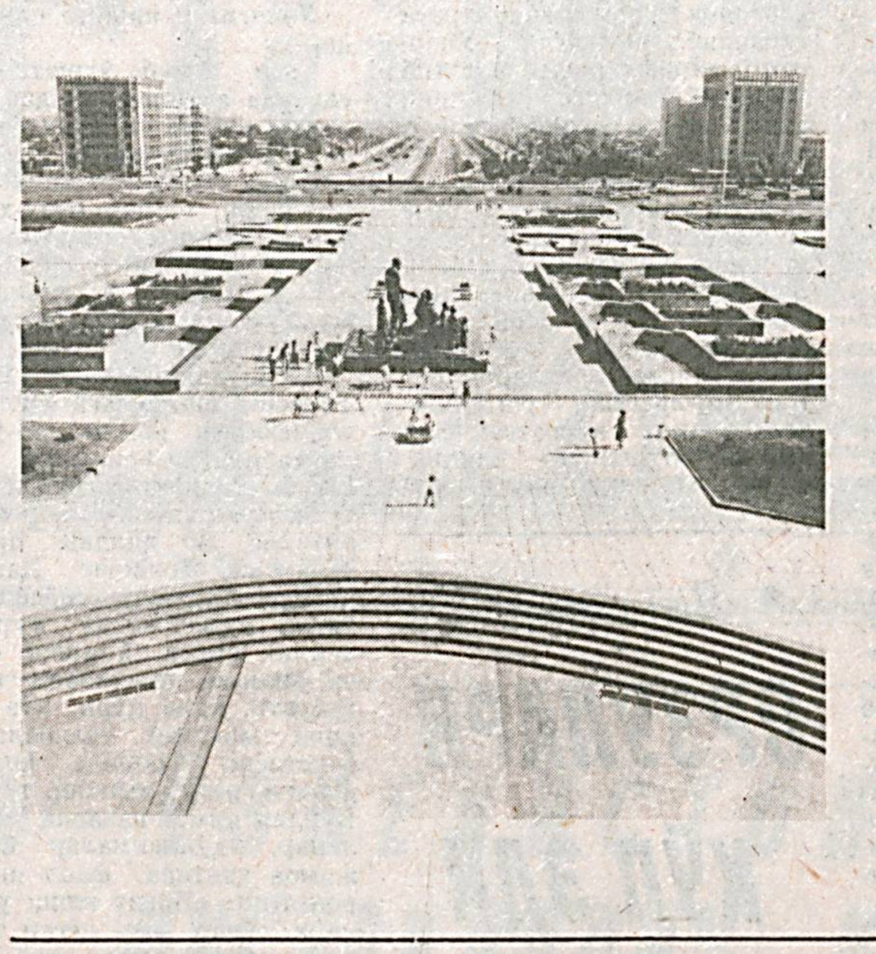

** «Тошкент ва тошкентликлар» танловига*

● Гўзал Тошкентимизнинг қучоғида бириданбири кўҳлик майдонлар, қадди расо бинолар жуда кўп. Эрта-индин улуғвор Халқлар Дўстлиги саройи ва унга туташиб кетган Ўзбекистон миллий боғида фавворалар ўйнайди, Мустақиллик майдонида тантанали садолар янграйди.

СУРАТЛАРДА: (чапда) Халқлар дўстлиги майдони, (ўнгда) Мустақиллик майдонидаги кўп қаватли маъмурий бино.

Рустам Шагаев суратлари.

⊙ Танлов бош ҳомийси — «Узинвестстрой» қўшма корхонаси.

** Маданият янгиликлари*

«ИМОН»НИНГ АРМУҒОНИ

ШУ йилнинг кузида Ўзбекистонда ўтадиган Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари Халқаро XI Тошкент кинофестивалига талайгина бадиий, ҳужжатли фильмлар тақдим этиладиган бўлди. Ўзбек кино-санъати усталари ҳам бу санъат байрамига қатор янги экран асарлари билан қатнашадилар.

Ўз фаолиятини эндигина бошлаган «Имон» студияси ижодий жамоасининг нияти катта. Кинофестивалда махсус кўрсатиш учун янги бадиий фильм устида қизғин иш бошлаб юборилди. Истеъдодли кинорежиссёр Ж. Исҳоқов бошчилигида суратга олинаётган бу саргузашт бадиий фильм «Исталган эгарда» деб аталади.

Фильмдаги асосий ролларни Тошкентдаги театрларнинг қобилиятли актёрлари яратмоқдалар. «Илҳом» театр-студиянинг истеъдодли артисти Б. Матчонов эса бош қаҳрамон образини талқин этади.

Саодат ОДИЛОВА.

«ТОНГ» КЎРИКДАН ЎТДИ

ТАНИҚЛИ ёзувчи А. Галин қаламига мансуб бўлган бир неча қизиқарли асарлар саҳна юзини кўрган. Айниқса, адиб номини машҳур қилган «Ретро» асари кўпгина театрлар репертуаридан мустаҳкам ўрин олди.

Максим Горький номли Тошкент рус драма театри санъат аҳли ҳам бу асарга мурожаат этиб, кўплаб мухлисларини хушнуд қилган эди. Мана шунга бир неча йил бўлди. Бу орада санъат жамоаси бу ёзувчи ижодига бир неча бор мурожаат қилди. Адибнинг «Тонг саҳардаги юлдузлар» деб аталган асари ҳам томошабинлар томонидан яхши кутиб олинди.

Яқинда театрда «Том» деб номланган янги спектаклнинг жамоатчилик кўриги бўлиб ўтди. Бу навқли постановка драматург А. Галиннинг санъаткорлар репертуаридан ўрин олган навбатдаги энг яхши ижод намунаси ҳисобланади.

Севара ОҚИЛОВА.

НАФОСАТДАН ҚЎЛЛАНМАЛАР

БОЛАЛАР боғчаларида кичкинтойлар нафосат тарбиясини янада яхшилаш борасида муҳим илмий-услубий ишлар амалга оширилмоқда. Мактабгача тарбия муассасалари тарбиячилари учун мўлжаллаб босмага тайёрланаётган тавсиянома ва услубият қўлланмалари ҳам ана шу эзгу мақсад учун хизмат қилмоқда.

Бундай китоблардан бир нечтаси чоп этилиб, республикамиздаги боғча жамоаларига юборилди. Бу нашрлар орасида «Болалар боғчасида манзарали расм ишлаш» деб аталган альбом ҳам бор.

Таниқли олим Д. Омонуллаев ёзган «Кичкинтойлар мусиқаси» қўшиқлар тўплами яқинда босилиб чиқди. Методист олима И. Ғуломованинг «Болалар боғчасида халқ ўйинлари» тўплами ҳам боғчалар учун яхши совға бўлди.

Акбар АЛИЕВ.

** Тарихимизнинг ўқилмаган саҳифалари*

МАЪРИФАТПАРВАР ҚОЗИ

САТТОРХОН ҚОЗИ АБДУЛЛА ҒАФФОР ЎҒЛИ

ЎЗБЕКИСТОН ҳудудидаги хонликлар даврида кўпгина тарихий шахслар, таниқли арбоблар фаолият кўрсатганлар. Мана шундай машҳур кишилардан бири Сатторхон Абдулла Ғаффор ўғлидир. У 1843 йилда Қўқон хонлигига қарашли Чимкент шаҳрида таваллуд топди.

Унинг ота-боболари ўқимишли, билимдон ва обрўли кишилар эди. Шу туфайли Абдулла Ғаффор ўғлини, яъни Сатторхонни 1856 йилда Тошкентдаги «Шукурхон» мадрасасига ўқишга юборади, Сатторхон у ерда 1862 йилгача таълим олди. Мадрасани битиргач, Сатторхон яна Чимкентга қайтиб, фаолият кўрсата бошлади. Сатторхон мадрасада олган билимларидан ташқари, Европа маданияти билан танишишга интилиб, рус тилини ҳам ўргана бошлади.

Сатторхон форс тилининг ҳам чуқур билимдони эди. 1864 йилдан бошлаб Чор Россияси Ўрта Осиё ерларига ҳарбий юришларини кенг кўламда бошлаб юборди. Ўша йили Чимкент шаҳри ва 1865 йилда Тошкент шаҳри рус қўшинлари томонидан ишғол қилинади. Воқеаларнинг бундай бориши Сатторхонга ўхшаган маърифатпарварларга катта таъсир кўрсатади. Кейинчалик Сатторхон ўзининг мақолалари билан чор амалдорларини инсофга чақиради. У маҳаллий аҳолини билимли қилишга интилади. Шу туфайли Туркистон ўлкасида турли жадид мактаблари очила бошлайди. Сатторхон 1873 йилдан бошлаб Чимкентда очилган мана шундай мактаблардан бирига муаллимлик қилади. Бу йилларда Сатторхоннинг чуқур билими ва Туркистон ўлкасидаги обрўси чор амалдорларнинг эътиборини ўзига жалб қилади. Сатторхон 1876 йилда чор маъмурияти томонидан Қўқон шаҳрига қози вазифасига тайинланади.

Бу вазифада Сатторхон то 1881 йилгача фаолият кўрсатади. Қўқон қозиси Сатторхоннинг шариат илмидан ташқари, Европа маданияти билан ҳам танишлиги ва ўз халқини бу маданиятни эгаллашга чақириши ўша давр учун прогрессив аҳамиятга эга эди.

Сатторхон ўзининг илғор дунёқарашини нафақат Туркистон ўлкасида, балки турли сафарларда ҳам тарғиб этади. Жумладан, у Қўқон қозиси лавозимида ишлаган пайтида Петербургда очилган III Халқаро шарқшунослар кенгашида иштирок этади. Унинг бу кенгашда сўзлаган нутқи дунёнинг йирик олимлари орасида кучли таассурот қолдиради. Сатторхоннинг ўзи ҳам бошқа давлатлар олимларининг сўзларини эшитиб, бир олам хотиралар билан ватанига қайтади.

1881 йилдан бошлаб Сатторхон ўзининг маърифат соҳасидаги ишларини давом эттиради. Маълумки, 1870 йилдан бошлаб Туркистон ўлкасида рус ва ўзбек тилларида газеталар чиқариш бошланган эди. Сатторхон 1883 йилдан бошлаб «Туркистон вилояти газети»да шоир Фурқат, Шоҳимардон Иброҳимов, Муҳаммад Ҳасанлар билан биргаликда фаолият кўрсатади. Сатторхон нафақат муаллиф ва маърифатпарвар, балки билимдон тарихчи-олим ҳамдир. У бугун муштарийлар диққатига бир парча ҳавола этилаётган, Қўқон хонлиги тарихига оид асар ёзди ва бу асарни 1892 йилда, «Туркестанские ведомости» газетасининг бир неча сонларида рус тилида чоп эттирди. Бундан ташқари Сатторхоннинг қаламига мансуб «Эшонлар» номли асар ва турли ижтимоий-сиёсий публицистик мақолалар маълумдир.

Сатторхон умрининг охирида Тошкентда истиқомат қилади. У ҳозирги Амир Темур кўчасидаги 47-уйда яшаган. Сатторхон 1901 йил 22 декабрда вафот этди, Чимкент қишлоғида дафн этилди.

Сатторхоннинг учта ўғиллари: Акмалхон, Азимхон, ва Искандархонлар оталари сингари маданият ва маориф соҳаларида фаолият кўрсатганлар. Унинг икки невараси Улуғ Ватан уруши йилларида фронтларда ҳалок бўлган.

Сатторхоннинг икки қизи: Саодат ва Хосият яқин йилларгача Тошкентда яшаганликлари ҳақида маълумот бор. Балки уларнинг авлодлари бор бўлса, улар ўзларининг бобокалонлари ҳақидаги маълумотларини биз билан ўртоқлашсалар миннатдор бўлар эдик.

Ўзбек халқининг оғир тарихида Сатторхон каби илғор дунёқарашли инсоннинг ҳаёти, фаолияти ўчмас бир ҳолдир. Унинг хотираси халқ қалбида абадийдир.

Рашид ҒАРИБОВ,
Тошкент давлат иқтисодиёт университети Ўзбекистон тарихи кафедрасининг катта ўқитувчиси.

Асадали ҲАКИМЖОНОВ,
тарих фанлари номзоди.

РУС ИСТИЛОСИ АРАФАСИДА ҚЎҚОН ХОНЛИГИНИНГ ИЧКИ АҲВОЛИДАН ҚИСҚАЧА ЛАВҲА

(Шу номли рисоладан парча)

1. ҚЎҚОН ХОНЛИГИДА МАЪМУРИЯТ:

ҚЎҚОН хонлигидаги вилоятларни беклар ва ҳокимлар бошқарар эди. Бек хон уруғидан, ҳоким эса оддий фуқародан бўлар эди. Бек сўзи туркийларда ҳукмдор маъносини англатса, ҳоким бошлиқ маъносини билдиради. Бек қайси вилоятнинг ҳукмдори ва хонга нисбатан муносабати бўйича ё катта, ё кичикроқ ҳокимиятга эга бўлар эди. Энг катта ҳукмронликка Тошкент беги ва Тошкент ҳокими эга эди. Тошкент беги хонга хабар қилмасданоқ қўл остидагилар устидан ўлим ҳукми чиқариш ҳуқуқига эга эди. Бошқа беклар ва ҳокимлар бундай ҳуқуққа эга эмас эдилар.

Бек ҳузурига кириш куннинг истаган вақтида ва ҳатто кечалари очиқ эди. Бек ҳузурига киришга барча баравар ҳуқуққа эга эди. Бек илтимосчиларни хоҳ чой вақтида бўлсин, хоҳ овқат вақтида бўлсин, хоҳ истироҳат вақтида бўлсин ёки йўлдами, кўчадами, масжиддами қабул қила берар эди.

Бек ҳузурида ҳозирги имтиҳонларга ўхшаш илмий мунозаралар ўтказилар эди. Илмий мунозараларда ўзини кўрсатганлар бекдан совға сифатида яхши тўн билан тақдирланар эдилар. Бек олимларни муллалик, муфтийлик ва мадраса мударрислиги лавозимларига тайинлар эди.

2. ҚЎҚОН ХОНЛИГИДАГИ ҚУРОЛЛИ КУЧЛАР:

ҚЎҚОН хонлигидаги қуролли кучлар отлиқ сипоҳийлардан, тўпчилардан, пиёда сарбозлардан ва мерганлардан иборат эди. Понсад беш юз аскарнинг бошлиғи, юзбоши юз аскарнинг бошлиғи эди. Бундай қисмлар у пайтда фақат отлиқ сипоҳийларда бўлар эди. Сарбозлар ва тўпчилар понсадлик ва юзбошилик каби муайян қисмларга бўлинмас эди. Бу қуролли кучлар устида, пиёдаларда «сарбозбоши» ва тўпчиларда «тўпчибоши» турар эди.

Тўпчилик Қўқон хонлигида Худоёрхоннинг биринчи ҳукмронлиқ йилларида киритилган эди. Тўплар мисдан ва чўяндан бўлиб, Қўқондаги маҳаллий усталар томонидан қуйилар эди. Хонликдаги умумий тўплар сонини қуйидаги рақамлардан билиб олиш мумкин. Руслар Чимкентни қамал қилган пайтда қўқонликларда 42 тўп бўлган бўлса, Тошкент қамали пайтида 80 та тўп бор эди. Замбарак ўқлари етарли эди. Портловчи моддалар, яъни порох чуқур ертўлаларда сақланиб, уларнинг жойи қаттиқ сир тутилар эди. Бу портловчи моддаларни, яъни порохни жойлаштиришда жиноятчи маҳбуслардан фойдаланилар ва улар иш битгандан сўнг ўлдирилар эди.

Қуролли кучларнинг умумий раҳбари бир киши бўлиб «амир лашкар», яъни қуролли кучлар бошлиғи», деб аталар эди.

Ҳар бир понсадлик қисмида ипакдан қилинган ва юқорисида қўтас думи осиғлиқ байроқ бўлар эди.

3. ХАЛҚ ТАЪЛИМИ:

ҚЎҚОН хонлигида мактаб ва мадрасалар мусулмон руҳонийларига тегишли эди. Ҳукумат фақат мударрислар тайинлаш билан чекланар эди. Мактабхоналарда туркийча ўқиш-ёзиш, шу билан бирга форсийча ва арабча ўқиш-ёзишлар ўргатилар эди. Ундан кейин, ўқишни давом эттиришни хоҳловчилар олий ўқув юрти, яъни мадрасага кирар эдилар. Мадрасани битирганлар форс ва араб тилларини, мантиқни, шариатни, ислом ҳуқуқшунослигини ҳамда бошланғич хандаса ва ҳисоб илмини эгаллаб чиқар эдилар.

Баъзи маҳаллий мударрислар Арабистон ва Истамбулда ҳам мударрислик қилганлар. Масалан, туркистонлик Йўлдош ҳожи Мадина шаҳрида дарс берган. Бухоро қозиларидан бирининг ўғли эса Стамбулда китоб назоратчиси лавозимида бўлган. Араб тилидаги китоблар маҳаллий олимлар томонидан ёзилиб, улар адабий тилни асл араблардан ҳам яхшироқ билар эдилар. Кўп китоблар қўлёзма бўлиб, фақат Қуръон Қозонда босилар эди.

Мадраса талабаларининг кийими бошқа фуқаролар кийимидан фарқ қилмас эди. Фақат бошга салла ўраш мажбурий эди. Йирик олимлар катта салла ўрар эди. Агар талаба йирик олимга ўхшаб, катта салла ўраса барчанинг кулгисига сабаб бўлар эди.

4. АДЛИЯ ИШЛАРИ:

ЎЛКАДА адлия ишларини қозилар, муфтийлар ва аъламлар олиб борар эди. Адлия назорати бўйича олий мақом шариат бўйича «Адолатпаноҳ» лақабига эга бўлган хонга тегишли эди. Қозилар адлия ишларига оид ишларни кўришар ва ҳукм чиқаришар эди. Муфтий ва аъламлар эса адлия маҳкамасига тааллуқли бўлиб, худди Оврупадаги адлия маслаҳатчиси ва оқловчи каби эдилар.

Қозилар шаҳар ва қишлоқларда тайинланар эди. Йирик шаҳарларда бир неча қозилар бўлар эди. Масалан, Тошкентда тўртта қози бўлган. Улар орасидан бири «Қозикалон», яъни бош қози бўлар эди. Ундан кейингилари «Қози улқуззот», «Қози-аскар» ва «Қози-ул мутлақ» деб аталар эдилар.

Қози ҳукмидан норози бўлганлар ҳукмдорга арз этишар ва бу арз маҳкамалар орқали бўлмай, назорат қилиш учун бўлар эди. Хон ёки бек мурожаат қилувчининг арзини тўғри деб топса, қозини тартибга чақирар ёки унга қаттиқ жазо берар эди. Масалан, Худоёрхон ноҳақ ҳукм чиқарганлиги учун Мирмансур исмли қозини соқолини юлиш жазосига маҳкум этган эди. Кейинчалик халқ бу қозини «Соқоли юлинган қози» деб атаган.

** Бу—қизиқ*

ЗИНҲОР НОМИНИ АЙТМА!

АФРИКАДАГИ қабила ва элатларнинг турфа хил одатлари барчани ҳанг-манг қолдиради. Ҳабашистоннинг шимоли-ғарбида истиқомат қилувчи бареа қабиласида қатъий қонун бор: хотин эрини номи билан атамаслиги керак. Бу ҳам етмагандек бечора хотин ҳатто унинг номига шаъма қилувчи сўзни ҳам тилга ололмайди. Мабодо эрнинг номи Леротхол бўлса (бу «томчи» маъносини беради) хотин «бир томчи сув» деган иборани ҳам айтишдан маҳрум этилади. Бечора келин бундай пайтда тилшунослигини намойиш этиб «шудринг», «ёмғирдек кўз ёши» каби синонимларни топиши керак.

ЦЕЙЛОН ЧОЙИ

БУ йил Шри Ланка (собиқ Цейлон) республикасида чой ишлаб чиқарила бошланганига 125 йил бўлди. Чой — жуда қадимий ўсимлик бўлиб, унинг ватани Хитой саналади. У ҳақда бизнинг эрамизгача бўлган 2700 йил аввалги қўлёзмаларда тилга олинади. Бу ҳақда ажойиб афсона ҳам бор.

Қадим-қадимда бир хитойлик бозингар яшаган экан. Бир куни у очиқ айвонда ҳордиқ олаётган экан. Ундан унча узоқ бўлмаган тоғ ёнбағрида барглари тўқ яшил дарахтзор ўсган экан. Нима бўлибдию шамол қўзғалиб, ўша дарахтзордан бир-икки япроқ бозингар ичаётган қайноқ сувга тушибди. Қайноқ сув бир пасда тилларанг касб этибди, ажойиб хушбўй таратибди. Кейинчалик бутун дунёни забт этувчи чой шу тариқа бунёд бўлган экан.

Цейлонда кўплаб чой навлари етиштирилади. Энг қизиғи, чой дарахти қанча баланд экилса у шунчалар тиниқ, шаффоф бўлиб чиқади. Чой дарахтларининг бўйи эса 10—12 метрга ҳам етади. Ҳар бир плантациянинг ўз фабрикаси бўлади. Бутун Цейлонда, яъни Шри Ланкада мингга яқин чой қадоқлаш фабрикаси бор. Улар «Тангана», «Мовий ёқут», «Кульбави» сингари ўнлаб аъло навли чой тайёрлайдилар. Анқонинг уруғи бўлиб қолган цейлон чойи, яқин кунларда мустақил юртимизга ташриф буюрса, ажаб эмас.

Турсун АБДУЛЛАЕВ тайёрлаган.

«ШАРҚ» нашриёт-матбаачилик концернига қарашли Гагарин номли болалар соғломлаштириш оромгоҳидан лавҳа ёзиш ниятида сафарга отландик. Тараддудимиз шанба кунига тўғри келгани учунми Бурчмулла — Тошкент йўналиши бўйлаб қатновчи автостанцияда йўловчилар гавжум эди. Чипта олиш учун турнақатор навбатда турганларнинг саноғи йўқ. Бу аҳволда ҳали-вери автобусга чиқолмаймиз. Икки соатлик вақтимиз бекор ўтди. Навбатимиз бир қадам ҳам жилмади.

Кутилмаганда навбатчи Бурчмулла автобуси жўнашга ҳозирлик кўраётганини радиокарнай орқали эълон қилиб қолди. Автобус аллақачон йўловчилар билан тўлиб бўлган. Уч соатлик йўлни тик оёқда босишга тўғри келса ҳам амаллаб машинага чиқиб олдик.

Машина Чирчиқ, Ғазалкент, Чимён йўлларини босиб ўтиб, ниҳоят Бурчмуллага яқинлашдик. Илон изи тоғ йўлларидан омон-эсон ўтиб манзилга етиб келганимизда бағримизга енгил шамол урилгандек бўлди.

Оромгоҳ эшигидан кирдигу йўл азобини унутдик. Рўпарамизда тўрт томони баланд тоғлар билан ўралган сўлим маскан турарди. Гир атрофда сув отиб турган фавворачалар бу ерга шу қадар файз ва салқинлик бағишлаганки, кўриб кўзингиз қувнайди. Қатор ўтиргичлардан бирига чўкиб бир зум ҳордиқ чиқардик.

— Келинглар, хизмат меҳмонлар,— сўрайди эшик оғаси.

— Биз оромгоҳ бошлиғи билан учрашмоқчи эдик.

— Раимжон Йўлчиевми, ҳозир чақирамиз.

Кўп ўтмай қорачадан келган ўрта бўйли йигит келиб биз билан саломлашди.

— Яхши келдиларингизми? Юринглар, олдин бир пиёладан чой ичайлик, кейин суҳбатлашаверамиз.

Бошлиқ орқасидан қатор зиналардан юқорига кўтарилдик Ўнг томондаги қия тепаликка моҳирона қўндирилган тайёрага бир зум термулиб қолдик.

— Оромгоҳимиз биринчи фазогир номи билан аталгани учун рамзий маънода ўрнатилган бу тайёра,— дейди Раимжон бизга тушунтириш бериб.— Унинг ичида кичик бўлсада музейимиз бор. Кўргазмалар фазогирнинг болалиги ҳақида ҳикоя қилади. Оромгоҳимизга дам олгани келган ёшлар дастлаб танишувни шу ердан бошлашади.

— Ҳозир қанча бола дам олаяпти бу ерда?

— 400 га яқин. Улар тўққиз отрядга бўлинишган. Ҳар бир отрядда 40 тадан бола бор. Бу йил Қорақалпоғистондан ҳам бизга 65 ўғил-қиз меҳмон бўлиб келишган.

* *Ёзги таътил қандай ўтмоқда?*

ОРОМГОҲДА БИР КУН

Масканимизда катталар учун ҳам оилавий дам олишга мўлжалланган бўлинмаларимиз бор. Уч корпусдан иборат бўлган бу хоналарни яқинда тўла таъмирдан чиқардик. Янги анжомлар билан жиҳозладик. Ҳар бир оилага мўлжалланган хоналарда совутгич ва телевизор ўрнатилган. Ошхона, биллиардхона, қироатхона, иккита сув ҳавзаси катталар хизматида. Концернимиз бошлиғи Ислом Шоғуломов ҳар ҳафтада бир марта келиб дам олувчилар ҳолидан хабар олиб туради.

Чойдан сўнг бошлиқ бизни болалар оромгоҳи томон бошлади. Тушлик пайти бўлгани учун дам олувчилар ошхонага тўпланишган экан. Бош ошпаз Убайдулла Алиев бизни кутиб олди.

— Қалай, таъминотдан қийналмаяпсизларми,— сўраймиз ундан.

— Йўқ, асло. Барча масаллиқларни омборхона мудиримиз пешма-пеш етказиб беряпти. Кунига уч маҳал иссиқ овқат, икки маҳал чой-нон беряпмиз болаларга. Мана тушлигимизни ўзларингиз кўринглар,— дейди Убайдулла.

Карам шўрва. Кейин маромига етказиб пиширилган котлет тортилди болаларга. Олмадан тайёрланган ширин шарбатни мириқиб сипқоришади улар. Ошхона тоза, озода, тартиб билан қўйилган стол-стулларда кичкинтойлар яйраб ўтиришибди. Улар таомдан сўнг бараварига: «Ошпазларга раҳмат» дея ўринларидан туришди. Ҳозиргина гавжум жой бир зумда бўшаб қолди.

— Нодирахон, бу акаларингиз оромгоҳимиз иши билан қизиқиб келишибди. Уларга кун тартибини ўзингиз тушунтириб беринг, — дейди бошлиқ, бош тарбиячини биз томон чорлаб.

Нодирахон бизга эрталабки соат 7 дан бошлаб кечки 22 гача бўлган даврда ўтадиган тадбирлар ҳақида гапириб берди.

— Тушки дам олишдан сўнг юқоридаги сув ҳавзамизда сузиш бўйича мусобақа ўтказамиз. Албатта келинглар,— дея бош тарбиячи юмушига шошилди.

Соат 15 да бошланган мусобақа чиндан ҳам мароқли ўтди. Умумий ҳисобда бешинчи отряд ғолибликни қўлга киритди. Якка тартибдаги курашда эса Қодир Носиров, Тоҳир Мўминов, Карим Алиев ва қорақалпоғистонлик Бобомурод Чориевлар устунлик қилишди. Бош ҳакам пешқадамларга эсдалик совғаларини топширди.

Футбол майдонида эса ўзига хос беллашув бўлди. Икки бўлимдан иборат бир соатлик муддат ичида 4—6 отряднинг «Чарм тўп усталари» курашдилар. Ҳисоб 4:5, тўртинчи отряд фойдасига ҳал бўлди.

Шахмат-шашка тахталари атрофида ҳам ишқибозлар лиқ тўла. Қолганлар эса моҳир қўллар кўргазмасини томоша қилишади. Ўқувчилар ҳаваскор тенгқурлари томонидан завқ билан ишланган турли кўринишдаги чизмаларга мароқ билан тикилишади.

Қувноқлар даврасида вақт шу қадар тез ўтдики, кечки таом пайти бўлганини ҳам сезмай қолибмиз. Болаларнинг яшаш жойлари билан қизиқдик. Тарбиячи Матлуба Қурбонова бизни ўз отряди ётоқхонаси томон бошлади. Ойнаванд кенг хонада ётқичлар қатор қилиб қўйилган. Улардаги ўрин-кўрпалар бир хилда тартибга келтирилган. Ҳаммаёқ саранжом-саришта. Ойна олдига қўйилган гулдондаги нафис ўсимликлар барқ уриб яшнаб турибди.

— Бу ерда 20 ўқувчи жойлашган. Қолганлари эса ёнма-ён хонадан ўрин олишган,— дейди тарбиячи.

Хуллас, биз кирган хоналар орасталикда бири-биридан қолишмайди.

— Шароитимиз яхши. Ҳеч нарсадан камчилик сезмаймиз. Бизга шундай имконият яратиб берган оромгоҳ маъмуриятига раҳмат,— дейди Қорақалпоғистондан келган ўқувчи Берди Жалилов. — Бу ерга шундай ўрганиб қолдикки, кетадиган кунимиз яқинлашган сари юрагимиз уюшади. Шу масканда танишган тошкентлик дўстларимизни, гўзал оромгоҳимизни тарк этгимиз келмайди. Айниқса Ульвис Халилова, Ирода Умарова, Ҳилола Рўзметова, Шоиста Ёқубова, Гулмира Шокирова сингари тарбиячиларимизнинг бизга қилган ғамхўрликларидан миннатдормиз.

Кечқурун ҳамма бош майдончага тўпланди. Қатор саф тортган болаларнинг юзларида табассум. Бугун уларни қанақа янги тадбир кутаётган экан?

Йўқламадан кейин бош тарбиячи кечки тадбирлар режаси билан таништирди:

— Ҳозир ҳаммамиз биргаликда янги кинофильм томоша қиламиз. Кейин рақс майдончасига тўпланамиз.

Хуллас, соат 22 гача оромгоҳ қувноқларнинг ўйин-кулгиларидан бир зум тинмади. Ҳамма ётоқхона томон йўл олгандан сўнггина гўзал маскан сув қуйгандек жимиб қолди. Биз бир олам завқ-шавқ билан қўналғамизга қайтганимизда мусаффо тоғ осмонида тўлин ой порларди. Унинг ёрқин нурлари атрофга янада жозиба киритиб юборган эди...

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

* *Яхшилар эди*

ОРЗУЛАРИ КЎП ЭДИ

БИЗ ёшликдан бир кўрпада катта бўлган тенгдошлар эдик. Бир-биримизни астойдил ҳурмат қилардик. Тўй-ҳашам, маърака, байрам davraларида мабодо бирортамиз кўринмай қолсак ёки узоқроқ жимиб кетсак, дарров бир-биримизни қидириб қолар, ҳеч бўлмаса, сим қоқишиб, ҳол-аҳвол сўрашардик. Энди бўлса...

Истеъдодли ёзувчи Ҳабибулло Қодирий ўзининг «Отам ҳақида» деган хотира китобида шундай деб ёзган эди:

«...Жосият бибим, бир кун паранжисини ёпинади-да, Эшонгузардаги Мулла Зайниддин деган ҳаммаҳалламизнинг уйига чиқади. Мулла Зайниддин Қодирийдан қарийб йигирма ёш катта, замонасининг ўқимишли, зиёли, обрўли, бадавлат кишиси бўлади (мулла Зайниддин амаки бир неча йиллаб —1910 йилгача Россия шаҳарларида яшаган, Тошкентдан бориб, дўкон очган, бойлар қўлида чапдаст мирзо-приказчиклик қилган). Бибим мулла Зайниддиндан илтимос қилади:

— Абдуллангиз ўқишни битириб, уйга кириб қолди. Қилар иши яккаш ўқиш, ёзиш. Бирор монандроқ ишга киритиб қўйсангиз, худо хайрингизни берсин...»

Кейинчалик мулло Зайниддин амакининг тавсияси билан «ўзига ўхшаш русча ёзув-чизувни билувчи, ҳалол бир чапдаст» одам — Абдулла Қодирийнинг Чорсудаги Расулмуҳаммадбой исмли бир кишининг чит дўконида ишга киришгани ҳикоя қилинади.

Қадрдоним Жалолиддин Зайниддинов ана шу табаррук зотнинг суюкли, кенжа фарзандлари эди. У таваллуд топиб, тарбия кўрган оила кўп болали, сердавлат, серфайз бўлиб, Жалолиддиннинг волидаи муҳтарамалари Раҳбарнисо Отамирза қизи (1891—1975) 12 бола туғиб, соғ-саломат вояга етказганликлари (бу ҳисобга уларнинг яна бир нечта етим-есирларни ҳам боқиб, тарбия қилганликлари кирмайди) учун 1937 йили «Қаҳрамон она» унвонига сазовор бўлганликлари эътиборлидир.

Зайниддин ота ва Раҳбарнисо ая оилаларида 6 ўғил ва 6 қиз бўлиб, (ҳозир уларнинг сулоласи 200 кишидан ортиқ) барчаси ота-оналари орзу қилганларидек одобли, ахлоқли, меҳр-оқибатли, мўмин-қобил, ўқимишли, қудаандали, ува-жували бўлиб, ҳаётнинг турли жабҳаларига тарқалиб кетишган. Уларнинг айримларини эслатиб ўтамиз: марҳум Обиддин Зайнуддинов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган меъмор, Ҳамза номидаги Давлат мукофоти совриндори; марҳум Нуриддин Зайниддинов — маориф ходими; Айниддин Зайниддинов таниқли журналист, кулгу ва аския дарғаси; Муҳиддин Зайниддинов, иқтисод фанлари доктори, профессор, республикада хизмат кўрсатган фан арбоби; Мушарраф Зайниддинова, таниқли адиба, мураббия; неваралари Шавкат Зайниддинов иқтисод фанлари доктори, профессор, хизмат кўрсатган иқтисод ходими; келинлари Азизахон Зайниддинова, фалсафа фанлари номзоди, доцент ва яна ўнлаб турли касб соҳиблари.

Бир воқеа сира ёдимдан чиқмайди. 1960 йиллар эди. Ўша пайтлари бизнинг Чопонотадаги дала ҳовлимиздаги бир йиғинда истеъдодли шоир марҳум Хайриддин Салоҳ Жалолиддин билан танишгач, ҳазиллашиб шундай деган эди:

— Демак, сиз Жалолиддин Зайниддин,
Акангиз аскиячи Айниддин.
Қўшиқчи шоир Ёнғин Мирзо сизга почча-ю,
Ўзингиз у кишига қайниддин!

Роса топиб, ўхшатиб, ўз вақтида айтилган гапдан мириқиб кулишган эдик ўшанда. Уйланганимизда бир-биримизга суянчиқ, маслаҳатчи бўлиб, ширин орзу-хаёлларни бирга сурганимиз кечагидай ёдимда турибди.

Қадрдоним Жалолиддин жуда қисқа, аммо мазмунли ҳаёт кечирди.

Жалолиддин 1955 йили Тошкент шаҳридаги Йўлдош Охунбобоев номли 45-ўрта мактабнинг 10-синфини тугатиб, молия-иқтисод институтига ўқишга кирди, у ерни битириб, 30 йилдан ортиқ узлуксиз Тошкент Давлат университетининг сиёсий-иқтисод кафедрасида мураббийлик қилди. Ўзининг барча билими, тажрибаси, кучғайрати, қалб қўри, кўз нурини минглаб талабаларга беистисно бахшида қилди, иззат-ҳурмат, эътибор топди. Кўплаб илмий-назарий мақолалар, қўлланмалар ёзди, жамоа ҳаётида фаол иштирок этди. «Йигит киши учун қирқ ҳунар оз» деган таърифу тасниф худди атай дўстим Жалолиддин учун битилгандек. Унинг билмаган ҳунари, қилмаган иши йўқ эди, ҳисоб. ...Унинг ака-укалари, ёру дўстлари билан ҳашарларда фаол қатнашгани, уддабурон миришкорлиги, жонкуярлигини ҳали ҳануз ичимиз куйиб эслаймиз.

Мана, бир йилдирки, дўстим Жалолиддиннинг фариштасифат жамолидан ҳам, дилга хузур бахш этувчи беозор майин табассуми-ю, салмоқланиб, гапни чертиб-чертиб сўзлаши, тўсатдан davраларга файз киритувчи ўткир ҳазили, ҳаётий латифаси, аскияси, унинг ширин лутфи карамидан бенасиб бўлиб турибман. Афсуски, у энди қайтмас бўлиб, дорул бақога кетган. Орзу-умидлари кўп эди унинг, ниятлари катта эди. Не-не машаққатлар билан уммонлар остидан излаб топгани бебаҳо-дури гавҳари, дурдонаси, арзандаси Умидахоннинг орзу-ҳавасларини кўролмай, армон билан бевақт кўз юмди ҳаётдан. Лекин ундан яхши ном, яхши сўз, яхши шогирдлар, дўст-биродарлар, қобил ва мўмина фарзанд қолди. Иншоолло, дўстим Жалолиддин етмаган орзу-умидларга унинг бола-чақалари етажак.

Искандар РАҲМОН.

Шаҳримиздаги 296-мактаб ўқитувчилар жамоаси биология фани муаллими Азиза Хўжаевани эҳтиром билан тилга олади. Унинг фани табиатни севиш фанидир. Шунинг учун ҳам ёш муаллима янги ўқув йилига ўсимликлардан кўргазма тайёрламоқда.

СУРАТДА: Азиза Хўжаева.

Равиль Альбеков сурати.

* *Биласизми?*

ЗЕҲНИ ЎТКИРЛАР

● 1964 йилда Киев университетининг нисбийлик назарияси кафедраси ўқитувчиси, йигирма беш яшар фан доктори Дмитрий Селиверстов ўн уч яшар Таня Дваракдан механика-математика факультетига кириш имтиҳонларини олди.

● Илҳом Мамедов ўн тўрт ёшида ўрта мактабни имтиёзли тугатди. 19 ёшида эса Бокуда олий ўқув юртини битириб, математик таҳлил ва дифференциал тенгламалар соҳасида тадқиқот ишлари олиб борди, йигирма ёшида номзодлик диссертациясини ёқлади.

● Тбилисилик Нона Габашвили 9 ёшида ўнлаб куй, сонаталар ёзди. Унинг тенгдоши Русудан Петвиашвили эса рассомлик санъати бўйича катта бадиий асарлар яратди.

● Душанбелик Бекжон Пўладий 9 ёшида ижодий концерт берган.

● Эдисон эллик ёшгача ҳар куни 19,5 соатдан, кейин эса 18 соат атрофида ишлаган.

Абдуқаҳҳор ШУКУРОВ тайёрлаган.

* *Ҳукм ўқилди*

ЖАЗОДАН ХУЛОСА ҚИЛМАДИ

«МЕҲНАТ» кооперативида ишчи бўлиб ишлаган Тўлаган Абдураҳмонов биринчи бор кишилар ҳақига хиёнат қилиб қўлга тушганида Мирзо Улуғбек район халқ судида судланганди. Илк жазодан хулоса чиқармаган Тўлаган халқ мулкини яширин равишда ўғирлаб, Мирobod район халқ судидаги қора курсига ўтириб жазо олади. Букирни гўр тузатади, деганлари тўғри экан. Яқинда у кайф билан таниши бўлмиш А. Аҳмедовнинг уйига ташриф буюриб меҳмон бўлади. Мезбоннинг уйдан қаёққадир чиқиб кетганидан фойдаланиб раҳмат ўрнига «Электрон Ц—2922Д» маркали рангли телевизорини ўмариб кетади. Орадан кўп ўтмай Тўлаганнинг қинғир иши фош бўлиб, орган ходимлари қўлга олгач телевизорни эгасига қайтариб беришга мажбур бўлди. Жиноий иш қўзғатилиб Тўлаган Абдураҳмонов Ҳамза район халқ суди ҳукми билан учинчи бор тўрт йил муддатда темир панжара ортида «меҳмон» бўладиган бўлди. Билмадик, энди у ниҳоят тўғри йўлни тутармикин ёки яна эгриликка қўл урармикин? Айтинг-айтинг, энди унга инсоф берсин.

Маҳкам ҲАКИМОВ.

Муҳаррир ўринбосари
Солиҳ ЕҚУБОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

Корхоналар, акционерлик ва бошқа ташкилотлар, тижорат банкларининг раҳбарлари диққатига!

ТОШКЕНТ ПОЛИГРАФИЯ КОМБИНАТИ

акциялар, лотерея патталари ва бошқа қимматли қоғозлар, турли хил рақамланган патта ва бланк маҳсулотлари, каучукли муҳр ва штамплар гувоҳномаларни

ЎТА ҚИСҚА МУДДАТ ИЧИДА ТАЙЁРЛАБ БЕРИШ УЧУН ЧЕКЛАНМАГАН МИҚДОРДА БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: Тошкент—700129, Навоий кўчаси, 30-уй.

«ИНТЕГРАЛ» РЕСПУБЛИКАЛАРАРО РЕМОНТ-ҚУРИЛИШ. МОНТАЖ ФИРМАСИ

янги (Болгария маҳсулоти) «ГАЗ-53» автомашинаси негизидаги кўчма дефектоскопик пайвандлайдиган лабораторияни

шартнома нархида

СОТАДИ

ёки «КАМАЗ» автомашинасига алмаштиради.

58-97-36, 58-99-98 телефонлари орқали мурожаат қилиш мумкин.

МАНЗИЛИМИЗ: Сирғали даҳаси, Жанубий саноат зонаси.

«Ш А Р Қ»

НАШРИЕТ-МАТБААЧИЛИК КОНЦЕРНИ

Хусусий компьютерда ишлаш учун автоматлаштирилган ишчи ўрни (АРМ) йўналишидаги масалалар мажмуини

ШАРТНОМАВИЙ НАРХЛАРДА ТАКЛИФ ЭТАДИ:

ишбай ва вақтбай ишлайдиган ходимлар бригадасининг иш ҳақини ҳисоблаб чиқариш, бажарилган иш ҳақидаги қисқача ёзма маълумотлар бўйича ҳисоб-китоб қилиш, купонлар бўйича ведомостларни ҳисоблаб чиқариш ва бериш, даромад солиғини олишга доир чекланмаган миқдордаги жадвалларни созлаш, шунингдек, купонларни тўлаш жадваллари, қайта ҳисоблаб чиқаришлар учун созлаш имкониятлари, ўтган 12 ой учун архив;

ходимлар масаласи ва унинг иш ҳақи масаласи билан алоқаси;

«Тайёр маҳсулотларни сотиш», «Эълонлар», «Материаллар бўйича сарф-харажатларнинг баланс счётларига доир кирим ва тақсимот», «Буюртмачилар ва таъминотчилар билан ҳисоб-китоб», «Касса, банк, ҳисобдорлик» масалалари.

Ўқитишга кафолат берамиз, қўшиб олиб бориш вариантлари ҳам бўлиши мумкин.

Қуйидаги телефонга мурожаат қилинсин: 33-72-62.

ЁШЛАР ИНСТИТУТИ ҚОШИДАГИ
ТИЛ ТАЙЁРГАРЛИГИ МИНТАҚАВИЙ МАРКАЗИ

Инглиз, ўзбек, немис, турк тилларини ўрганиш курсларига тингловчиларни қабул қилишни туғаллайди.

Қуйидаги курслар тавсия этилади:

— Тил бизнеси йўналиши билан хорижий тилларни ўрганишнинг чуқурлаштирилган дастури бўйича, 3, 6, 10 ойлик курслар.

— Ўқишни АҚШ ва Буюк Британияда давом эттирувчилар учун ТОЭФЛ тести топширишга тайёргарлик бўйича 3 ойлик дастур.

Машғулотлар эрталаб соат 9.00 дан 12.00 гача, кеч соат 16.00 дан 19.00 гача ва 17.00 дан 20.00 гача ўтказилади.

— Тил тайёргарлиги маркази таржима хизматини (оғзаки ва ёзма таржималар) таклиф этади.

Марказ, шунингдек, ташкилотларда кўчма дарслар ўтказишни таклиф қилади.

— Марказ 1 августдан 20 августгача абитуриентлар учун инглиз тили бўйича консультация дарсларини ўтказади.

Мурожаат қилиш учун манзилгоҳ: 700077, Тошкент шаҳри, Ипак йўли кўчаси, 71-уй.

Ёшлар институти «Лисон» тил тайёргарлиги минтақавий маркази, 4-қават, 422-хона.

ТЕЛЕФОНЛАР: 68-83-77, 67-65-35.

«ШАРҚ»

НАШРИЕТ-МАТБААЧИЛИК КОНЦЕРНИ

қурилиш ва бошқа ташкилотларга
БОСМА ГУЛҚОҒОЗЛАРНИ
шартномавий нархларда сотади

Гулқоғозларнинг аслиятига қараб танлаш ва уни концерн қоғозидан тайёрлаб бериш имконияти мавжуд.

Концерн ўров ёрлиқлари ва босма иш қоғозларини тайёрлаб бера олади. Тайёрлаш муддатини истеъмолчи белгилайди, буюртмалар биржа баҳосидаги концерн қоғозидан бажариб берилади.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 33-80-07, 33-84-78, 33-90-50.

ЖУМҲУРИЯТИМИЗНИНГ 9 ВА 10-СИНФНИ БИТИРГАН ЎҚУВЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Фанлар академиясининг Электроника илмгоҳи, Тошкент Давлат дорилфунуни (ТошДД), Тошкент Давлат техника дорилфунуни (ТошДТД) ва Тошкент шаҳри Мирзо Улуғбек ноҳияси халқ таълими бўлимининг «Электроника» илмий-ўқув маркази физика ва математика фанларидан чуқур ўқитиш учун лицей типидаги 10 ва 11-

ЭКСПЕРИМЕНТАЛ СИНФЛАРГА

иқтидорли ўқувчиларни танлов асосида

ҚАБУЛ ҚИЛИШИНИ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Машғулотлар ўзбек тилида Тошкент шаҳри Мирзо Улуғбек ноҳиясидаги 148-мактабда ва Электроника илмгоҳи илмий лабораторияларида юқори малакали мактаб ва олий ўқув юрти ўқитувчилари, илмий ходимлар томонидан олиб борилади. Ўқув марказида ўқувчиларнинг чуқур билим олиши учун барча шарт-шароитлар яратилган.

Ўқув марказини муваффақиятли тугатган ўқувчилар «ИЛМИЙ ТЕКШИРИШ ИЛМГОҲИ ЛАБОРАНТИ» МУТАХАССИСлигини эгаллайди. Бу ўқувчилар мактабни тугатгач, ТошДДнинг физика куллиётида ва ТошДТДнинг радиоэлектроника ва автоматика куллиётида ўқишларини давом эттирадилар.

Танлов август ойида Электроника илмгоҳида ўтказилади. Қўшимча маълумотларни 69-94-75 ва 69-94-97 телефонлари орқали Электроника илмгоҳидан олиш мумкин.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: Тошкент шаҳри, Олимлар шаҳарчаси, Электроника илмгоҳи, Метронинг Горький бекатидан 17, 18-троллейбуслар; 96, 83, 71-автобуслар.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ҲУДУДИДА ВИДЕОФАОЛИЯТ КЎРСАТАЁТГАН БАРЧА БИРЛАШМАЛАР, МУАССАСАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР

ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони ва Тошкент шаҳар Ҳокимлигининг 1992 йил 2 июлда қабул қилган 58-қарорига кўра Тошкент шаҳар видеомаркази шу йил 3 августдан 13 августгача барча видеофаолият кўрсатувчи тармоқларни шартнома асосида рўйхатга олади.

Белгиланган тартибда рўйхатдан ўтмаган тармоқларнинг фаолият кўрсатишларига йўл қўйилмайди.

Видеомарказ манзили: Совет кўчаси, 21-уй, қуйидаги телефонга қўнғироқ қилинг: 33-82-68.

ДИҚҚАТ!

«Белдерсой» кичик корхонаси ташкил қилинганлиги муносабати билан, илгари «Пахтакор» жумҳурият спорт-тренировка бирлашмаси билан арқон-ўриндиқли йўл ва унга туташган ҳудуд, бино ва иншоотлардан фойдаланиш учун шартномалар тузган корхона, муассаса ва ташкилотлар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой давомида «Белдерсой» давлат кичик корхонаси билан шартномаларини қайтадан расмийлаштириб олишлари керак.

Муддат ўтгандан сўнг даъволар қабул қилинмайди.

Мурожаат учун телефон: 64-74-35.

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

Тошкент оқшоми

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000. ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76, хатлар — 33-29-70, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича — 33-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, ГСП, Тошкент, «Правда» рўзномаси кўчаси, 41.

Нашр кўрсаткичи 64690 • Босмага бериш вақти 11.30. • Босмага берилди. 11.30. • Буюртма Г—288 • 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10.